

Nº1 · III època · desembre 2023

Alarma!

Revista de les associacions de Bombers de Barcelona

Agrupació Cultural i Esportiva
Cau del Jubilat
Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Històric

Contingut d'aquest número

Editorial.....	3
Les nostres associacions	
Protegir Barcelona. Bombers i prevenció d'incendis (1833–2022), per Joan Pedreny i Pere Gonzàlez.....	4
Visites guiades a l'Espai Bombers i conferències 'Aturem el foc a la llar' als casals de gent gran, per Joan Canudas.....	9
Activitats de la PDPHBB, per Pere Gonzàlez.....	10
Cursa Bombers de Barcelona, per Vicenç Bonjoch.....	12
Visitas por Navidad del Cau del Jubilat, per Antonio de Ros.....	14
Loteria de Nadal del Cau del Jubilat.....	15
Visites culturals i excursions del Cau del Jubilat el 2022, per Lluís Arias.....	16
Companys que ens han deixat, pel Cau del Jubilat.....	19
Entrevista al president del Cau del Jubilat.....	20
Actualitat de Bombers de Barcelona	
Campanya «A casa, no condis el foc», per Jordi Secall.....	22
Convocatòria de places de bombers i bombers de Barcelona.....	23
Indicadors de pobresa energètica, per Jordi Secall.....	24
Pobresa energètica, antecedents, per Juan Diego Cabello.....	25
Igualtat de gènere a Bombers de Barcelona, per Víctor Molinet i Jordi Secall.....	26
Reportatges	
Bombers de Barcelona a Olot, per Marc Ferrer.....	27
Homenatge als bombers de Barcelona deportats a camps nazis, per Marc Ferrer.....	30
Bomber i guia caní, per Juan José Olivares.....	33
Les plaques històriques de senyalització de boques d'incendi a Barcelona, per Juan Diego Cabello.....	38
Bombers de Barcelona: 190 anys d'història, per Joan Andrés.....	42
Barra de descens, per Joan Andrés i Joan Canudas.....	44
Els rètols de Bombers de Barcelona, per Ricard Cervantes.....	46

Benvinguts de nou!

Us donem la benvinguda a aquesta tercera època de la revista Alarma!, portaveu de les associacions dels bombers de Barcelona. La revista va començar a publicar-se el 1947 com a periòdic mural mensual, al parc Central del carrer Provença. El setembre de 1949 es va publicar la primera revista impresa, que es repartia gratuïtament entre els socis de l'Agrupació Cultural i Esportiva de Bombers de

Barcelona (ACE), inicialment amb una periodicitat mensual, al cap dels anys va passar a ser bimestral, i finalment trimestral, fins al 1988, que es va publicar el número 296.

La segona època es va iniciar el 1993, editada conjuntament per l'Ajuntament de Barcelona i l'ACE, amb periodicitat bimestral, però només es van publicar 5 números.

Ara encetem amb molta

illusió aquesta tercera època, en que les tres associacions dels bombers de Barcelona: l'Agrupació Cultural i Esportiva de Bombers de Barcelona (ACE), el Cau del Jubilat de Bombers de Barcelona (Cau) i la Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Històric de Bombers de Barcelona (PDPHBB), hem unit esforços per a publicar aquesta revista, que vol ser un aparador de les nostres activitats, així com

un lloc on tractar temes relacionats amb la nostra professió, el món dels bombers.

Comptem també amb la col·laboració del Cos de Bombers de Barcelona, des de l'Espai Bombers, i oferim aquesta tribuna a tots aquells que vulguin exposar temes que ens interessin al col·lectiu.

Esperem que la revista us agradi i acompleixi la seva finalitat de cohesionar l'esperit bomberil, i us animen a participar-hi.

Revista Alarma!

Editada per les associacions dels bombers de Barcelona: Agrupació Cultural i Esportiva de Bombers de Barcelona (ACE), Cau del Jubilat de Bombers de Barcelona (Cau) i Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Històric de Bombers de Barcelona (PDPHBB).

Consell de redacció:

Joan Andrés (director), Juan Diego Cabello, Joan Canudas, Ricard Cervantes, Pere González, Joan Pedreny, Antonio de Ros, Jordi Secall

Correcció:

Marta Hernández Pibernat

Edició i impressió:

DBcoop, sccl

Portada:

Exposició Protegir Barcelona
Foto: Ricard Cervantes

Contacte:

info@revista-alarma.com

Dipòsit legal:

DL B 2210-1958
ISSN 2938-5628

Edició digital:

revista-alarma.com

Protegir Barcelona

Bombers i prevenció d'incendis (1833-2022)

Joan Pedreny i Pere Gonzàlez

L'exposició «Protegir Barcelona» és fruit de la col·laboració entre el Museu d'Història de la Ciutat i Bombers de Barcelona.

Bombers de Barcelona, amb el suport de la Plataforma de Defensa del Patrimoni Històric, ha materialitzat el relat històric que es pot veure a la Sala Oliva Artés del Museu d'Història de la Ciutat des del novembre del 2022 fins al desembre del 2023.

La prevenció d'incendis és el fil conductor de la mostra, que s'ha organitzat en quatre períodes, des de la creació de la primera companyia, l'any 1833, fins a l'actualitat.

El relat de l'exposició evidencia que els incendis fan necessària la prevenció, però hi ha altres factors que acompanyen el relat històric que també tenen un paper molt important i que queden reflectits en tot el contingut escrit i material de l'exposició. L'espai urbà i les transformacions de la ciutat, els incendis, el paper de l'Ajuntament i l'Estat, les tecnologies i els aparells d'extinció d'incendis i l'adaptació d'aquest cos de bombers als escenaris de canvi constant de la ciutat hi aporten una lectura que explica com s'arriba a l'escenari actual de prevenció d'incendis a Barcelona.

El relat de l'exposició evidencia que els incendis fan necessària la prevenció, però hi ha altres factors que acompanyen el relat històric que també tenen un paper molt important

Díptic de presentació de l'exposició «Protegir Barcelona»

Els orígens de la prevenció d'incendis a Barcelona (1833-1920)

La ciutat emmurallada del 1833, l'enderrocament de les muralles, la creació de l'Eixample d'acord amb el pla Cerdà, l'Exposició Universal

Màquina de vapor Merryweather Valiant tipus 2. Foto Ricard Cervantes

del 1888 i l'agregació dels pobles de l'entorn de la ciutat són fites que dibuixen en el plànol de la ciutat un entorn físic en un canvi continuat i amb un increment de població constant: Barcelona passa dels 100.000 habitants de l'any 1833 als 710.000 de l'any 1920.

L'escenari de risc

La creació de la primera companyia de Bombers de l'Ajuntament de Barcelona coincideix amb moments de gran conflictivitat política i laboral. Els incendis reflecteixen aquestes dues realitats; la crema de convents del 1835, el bombardeig de la ciutat ordenat pel general Espartero l'any 1842 i els nombrosos incendis de fàbriques que comencen a incorporar bombes de vapor en són exemples.

Les alternances i els canvis en l'organització dels bombers

En aquest context, la responsabilitat de l'extinció d'incendis era objecte de constants canvis de direcció. Des de l'any de creació del cos, el 1833, va a càrrec de l'Ajuntament, fins que el 1835 es dissol la companyia municipal i s'obre un període d'alternança entre companyies de sapadors i milícies urbanes que es prolonga fins l'any 1842, quan l'Ajuntament i la Mútua de propietaris n'assumeixen conjuntament la direcció. Aquesta situació es manté fins al 1851, any en què la Mútua assumeix en exclusivitat les tasques d'extinció d'incendis sota la tu-

tela de l'Ajuntament. L'any 1865, les desavinences entre la Mútua i l'Ajuntament propicien la municipalització definitiva del Servei d'Extinció d'Incendis. Malgrat tot, el servei mantenia trets organitzatius que el feien més proper al voluntariat que no pas a un servei professional. Els horaris de permanència no garantien que hi hagués personal durant tot el dia i els caps dels bombers eren a la vegada arquitectes municipals, per la qual cosa no es podien dedicar en exclusiva a la direcció i control del servei. El descontent i la crítica empresarial al sistema de gestió van ser constants a finals del segle XIX i començaments del XX, fins que l'any 1913 l'Ajuntament promou la professionalització del Servei d'Extinció d'Incendis i garanteix la presència de bombers als parcs les 24 hores del dia els 365 dies de l'any.

El creixement de la ciutat i els canvis constants de l'escenari de risc exigien l'adopció de noves tecnologies per a l'extinció d'incendis. La implantació del vapor a la indústria, l'aparició del gas i les noves instal·lacions elèctriques són una mostra de la complexitat d'aquest període. Els grans incendis en edificis industrials dins i fora del recinte emmurallat, els incendis en teatres i establiments de pública concurrència i l'aparició de noves infraestructures i sistemes de transport són la realitat de l'actuació d'un cos de bombers no gaire ben valorat en aquest període.

La disponibilitat de l'aigua necessària per a l'extinció d'incendis era el gran problema

Al començament del segle XIX, l'aigua necessària per a l'extinció d'incendis la subministraven els pous, les

fonts públiques i les séquies de rec. Aquesta situació no va començar a canviar fins a la implantació del pla Cerdà (1861), que va començar a normalitzar la distribució d'aigua als habitatges i l'aparició de boques de reg a la via pública. Malgrat tot, les iniciatives endegades per la municipalitat per millorar el subministrament no van trobar solucions satisfactòries fins ben entrat el segle XX, i la xarxa i les boques de reg continuaven tenint greus deficiències i no sempre aportaven cabals suficients per a l'extinció d'incendis.

De la bomba hidràulica a les bombes i els vehicles de motor, passant per les bombes de vapor

Els mitjans d'extinció es van adaptant a marxes forçades. A començaments de segle els mitjans manuals i la força humana són els recursos prioritaris per a l'extinció d'incendis, i el més valorat, tot i les seves limitacions, són les bombes hidràuliques impulsades a força de braços. No serà fins la dècada del setanta del segle XIX, que el Cos de Bombers de Barcelona incorporarà bombes de vapor. Es va millorar l'eficàcia en les actuacions d'extinció, però per altra banda es van afegir limitacions pròpies de la nova maquinària; necessitat de més temps de preparació per l'existència d'una caldera i la incorporació dels cavalls, fet que incrementava els temps de resposta. Altra i molt important era la necessitat de disposar de fonts de subministrament d'aigua adequades donat el grans consum d'aquest tipus de maquinària. La incorporació progressiva de vehicles de motor comença en la segona

dècada del segle XX.

Les tasques d'extinció van al davant de les de prevenció

Els grans incendis amb moltes pèrdues materials i víctimes comporten la redacció de normatives amb l'objectiu d'evitar que la desgràcia es torni a produir. El protagonisme en aquest sentit l'assumeix l'Ajuntament i en determinats casos l'Estat central. La redacció de bans, ordenances i decrets constitueixen l'argument preventiu recurrent. Es pot dir que en moments concrets la prevenció es confon amb la intervenció; tant és així que, amb motiu de l'Exposició Universal del 1888, el cap de Bombers Antoni Rovira va presentar a l'Ajuntament un *Pla de prevenció d'incendis* que era un recull de les maniobres i pràctiques necessàries per millorar l'eficàcia en l'extinció d'incendis.

Les actuacions de prevenció d'incendis d'aquest període

El primer antecedent de normativa municipal a Barcelona en matèria de prevenció és de l'any 1839 (revisada el 1842): entre d'altres consideracions, el *Bando general de buen gobierno para la ciudad de Barcelona* incorpora un apartat de «Precauciones para evitar incendios» que se centra bàsicament a regular les condicions d'instal·lació de les bombes de vapor a la ciutat i prohibeix instal·lar-ne de noves dins el recinte emmurallat i a la Barceloneta.

Posteriorment, l'any 1856, les primeres ordenances municipals recullen de manera més exhaustiva els condicionants i les normes que regulen el creixement de la ciutat. Aquestes ordenances,

que regulen tant l'obra nova com les reformes, també incorporen, en el títol V, unes «Disposiciones para el caso de incendio», que esmenten el procediment que s'ha de seguir per avisar els bombers en cas d'incendi i que s'adrecen expressament a resoldre les problemàtiques que generava la dualitat en la direcció del cos (Mútua de propietaris i Ajuntament de Barcelona).

En l'apartat de la normativa a escala estatal cal esmentar el *Reglamento para la construcción y reparación de edificios destinados a espectáculos públicos*, de l'any 1885, amb diverses revisions fins al 1935. En aquest reglament, que es publica a causa de la gran quantitat d'incendis en teatres, en alguns casos amb un gran nombre de víctimes, hi apareixen per primera vegada els conceptes d'evacuació, estabilitat de les estructures, reacció dels materials al foc, sectorització, instal·lacions d'extinció, enllumenat i senyalització, entre d'altres.

Un punt a part el constitueixen les actuacions derivades de la implantació del pla Cerdà. La millora de les condicions de protecció contra incendis als edificis respecte als de la ciutat emmurallada és més que significativa, tant pel que fa a la propagació d'incendis com als criteris de resistència al foc de les estructures. El mateix passa amb les condicions d'accessibilitat dels bombers quan contrastem l'ample dels carrers de Ciutat Vella amb el dels de l'Eixample.

El creixement de la ciutat i els canvis constants de l'escenari de risc exigien l'adopció de noves tecnologies per a l'extinció d'incendis.

La professionalització de Bombers de Barcelona (1920-1958)

Canvi d'escala i modernització del servei.

L'annexió a Barcelona dels pobles dels voltants ja és una realitat. L'any 1920 la ciutat comptava amb 710.000 habitants i l'any 1958 va arribar a 1.500.000.

De cara a l'Exposició Internacional del 1929, el Cos de Bombers compta amb un prestigi tècnic reconegut arreu i és convidat als congressos de bombers més prestigiosos d'Europa. L'Ajuntament reconeix aquest fet i amb motiu d'un esdeveniment tan important adquireix una gran quantitat de vehicles d'intervenció, cosa que situa el Cos de Bombers de Barcelona entre l'elit dels serveis d'emergència europeus i del món.

Malgrat la inestabilitat política i els canvis en la direcció del servei, quan s'inaugura l'exposició el Cos de Bombers de Barcelona disposa del millor parc de vehicles de tot Espanya i d'una dotació de personal que supera els tres-cents efectius.

La prevenció guanya terreny

L'any 1926, amb la creació de l'Oficina Tècnica de Bombers de Barcelona, s'inicia tot un seguit de canvis en les actuacions del cos, més enllà de l'extinció d'incendis. La inspecció de locals de risc de la ciutat i la participació en el procés de concessió de llicències són les fites que marquen aquest canvi d'orientació. Ara els bombers són part activa del creixement de la ciutat i volen avaluar i controlar el risc que generen les noves

Inauguració exposició. Fotografia: R. Cervantes

activitats. S'inspeccionen establiments industrials com la Maquinista Terrestre y Marítima, i també els comercials, com ara els magatzems El Siglo, i els residencials, com l'Hotel Ritz. A conseqüència d'aquestes actuacions es proposen millores de les condicions de protecció contra incendis. La normativa de referència d'aquest període són les ordenances municipals, el Reglament d'Espectacles i el *Reglament d'establiments classificats com a incòmodes, insalubres i perillosos* del Ministeri de Governació.

Nous parcs de bombers

L'Exposició Internacional del 1929 es converteix en un aparador de les mesures de prevenció d'incendis amb la inauguració del primer parc de bombers dissenyat específicament per a aquest ús, que ha de donar servei a l'ex-

posició i que connecta telefònicament el recinte amb la centralita del parc. S'installa equipament de primera intervenció a tot el recinte, que es dota d'un sistema d'enllumenat d'emergència. L'any 1932 s'inaugura el Parc Central de l'Eixample al carrer Provença.

Dictadura de Primo de Rivera, República, Guerra Civil i postguerra

Durant els anys de la Segona República el Cos de Bombers de Barcelona va haver de treballar en un clima polític i social difícil, fins al punt que en ocasió d'alguna vaga o d'altres conflictes es va impedir o limitar l'accés dels bombers als incendis. No obstant totes les dificultats, que també són pressupostàries, la modernització i la professionalització del cos assolides van fer possible afrontar tant aques-

tes restriccions com les conseqüències de la Guerra Civil, que va posar a prova la seva resiliència. Les prioritats tornaven a ser els salvaments i l'extinció d'incendis, la prevenció tornava a quedar en segon terme.

Durant la postguerra, la inversió feta en la dècada dels anys vint va compensar la manca de personal i de recursos materials disponibles. Va ser un període en què el cos de Bombers de Barcelona depenia força dels comandaments militars i també rebia ordres del Govern Civil. Així, el personal vivia pendent de la possibilitat que se'l mobilitzés en qualsevol moment.

El dinamisme intern de Bombers de Barcelona va propiciar la creació, l'any 1946, de l'Agrupació Cultural i Esportiva del cos, una mostra d'associacionisme en temps de repressió, i la creació de la revista *Alarma* l'any 1949.

Els riscos del creixement desarrollista (1958-1974)

La construcció de polígons torna a plantejar les problemàtiques d'accessibilitat superades amb la implantació del pla Cerdà

En un context de creixement accelerat i sense control, la ciutat va tornar a viure un fort creixement demogràfic i l'any 1970 va arribar a tenir 1.750.000 habitants. L'Ajuntament i l'Estat impulsen la construcció de nombrosos polígons d'habitatges perifèrics: la Verneda, Montbau, Ciutat Meridiana, etc.

De la ciutat planificada a la ciutat imposada

La construcció de polígons torna a plantejar les proble-

màtiques d'accessibilitat superades amb la implantació del pla Cerdà. En uns anys de gran especulació sobre el sòl i l'habitatge, no es fa prevenció d'incendis: es vol construir molt i ben de pressa, amb materials que, amb els anys, han estat font de nombrosos problemes estructurals.

En aquest període, la construcció d'edificis de gran alçada sense un paraigua normatiu adequat va suposar que en algun cas els edificis presentessin greus mancances pel que fa a la prevenció d'incendis. La dotació d'instal·lacions adequades, la resistència al foc de les estructures, la reacció dels materials al foc i l'accessibilitat dels serveis d'emergència en cas d'incendi es van demostrar insuficients en els incendis que es van succeir, que van posar en risc les persones que vivien en aquests edificis i els mateixos bombers que treballaven en les tasques d'extinció.

L'era del petroli i el gas natural.

La generalització en la indústria de l'ús de productes derivats del petroli (plàstics, dissolvents i combustibles líquids) va ser la causa d'incendis de grans proporcions. En molts casos les tasques d'extinció dels incendis industrials s'allargaven en excés per manca de productes específics. El canvi al gas natural, a principis de la dècada dels setanta, va comportar nous riscos d'explosió als habitatges i va suposar un increment destacable del nombre de serveis i víctimes.

Malgrat els esforços normatius per dotar a la ciutat d'unes condicions de seguretat raonables pels ciutadans, els canvis de subministraments energètics com el gas natural, van representar un risc molt elevat amb explosions com les del carrer Rajolers, Capitan Arenas o més recentment Comte Borrell.

Nova normativa. Nova xarxa d'hidrants d'incendis.

Després de la letargia normativa d'anys anteriors, l'any 1964 l'Ajuntament de Barcelona, per iniciativa de Bombers, impulsa la publicació d'una nova *Ordenança sobre protecció contra incendis en edificis i locals especials*. L'objectiu prioritari d'aquesta ordenança és dotar la ciutat d'una xarxa d'hidrants d'incendis que superi les limitacions de les boques de rec.

L'any 1971, durant les tasques d'extinció d'un incendi a l'empresa Iberia Radio de la nostra ciutat, l'estructura metàl·lica de l'establiment va cedir, cosa que va causar la mort de tres bombers. Aquest va ser el punt de partida d'una nova reglamentació municipal que intentava donar resposta a les mancances de seguretat contra incendis a la ciutat.

Bombers va començar a situar les persones en l'eix de les polítiques de prevenció i autoprotecció davant les situacions de risc. En conseqüència, va participar per primera vegada al Saló de la Infància i va organitzar jornades de portes obertes als parcs de bombers.

Autobomba Ford V8 (Bt 7), 1948. Foto Pere González

La consolidació de la prevenció d'incendis (1974-2022)

Bombers de Barcelona, pioners en la prevenció d'incendis

L'any 1972 es crea el laboratori del foc de Bombers de Barcelona i el 1974 es publica l'*Ordenanza sobre normas constructivas para la prevención de incendios y normas complementarias*. Aquesta normativa, d'àmbit local, intenta donar resposta als dèficits de la ciutat en matèria de prevenció d'incendis i es converteix en un exemple que segueixen altres normatives d'arreu de l'Estat.

La Divisió de Prevenció.

Bombers ja disposa de recursos materials i humans dedicats a la prevenció, que al començament de la dècada dels vuitanta s'integren en la nova Divisió de Prevenció de Bombers de Barcelona. El que va començar l'any 1926 com una oficina, ara forma part de l'estructura de Bombers de Barcelona en forma de divisió i assumeix totes les tasques que han de millorar les condicions de seguretat contra incendis dels ciutadans.

La tasca de la Divisió de Prevenció es centra en la supervisió del compliment de les exigències bàsiques de seguretat d'incendis; per garantir la no propagació del incendi a dins l'edifici i per façana Evitar que un incendi es propagui fàcilment per l'interior d'un edifici o per la façana, garantir que les persones que ocupen un edifici puguin evacuar de forma segura sense risc, fer que els edificis estiguin dotats de les

Autobomba Ford V8 (Bt 7), 1948. Foto Pere González

instal·lacions de protecció contra incendis adequades, assegurar que els bombers i serveis d'emergència puguin accedir al lloc i realitzar la seva tasca i en darrer terme garantir l'estabilitat als foc de les estructures dels edificis el temps necessari per facilitar la evacuació dels ocupants i la intervenció dels bombers.

Les persones en primer terme.

No obstant, ens falta la banda més important per fer prevenció d'incendis. La formació i la informació de les persones. Les persones han de saber què s'ha de fer per prevenir els incendis i com s'han de comportar davant la situació de risc que representa un incendi.

La realitat de la ciutat ha canviat i ja no podem parlar de creixement ni de manca de previsió. Les condicions de seguretat formen part del procés de transformació

i Bombers, tal com va començar a fer l'any 1926, té el seu paper a l'hora de valorar el risc i les condicions de seguretat contra incendis. Apareixen nous escenaris a causa de la construcció de noves infraestructures viàries i ferroviàries, la construcció d'intercanviadors de transport, l'ampliació del port. Tot plegat exigeix augmentar l'especialització i fer una adaptació constant a les noves realitats de la ciutat.

No obstant, hi ha edificis construïts abans de l'aparició de la normativa del 1974 que en cas d'incendi ens continuen mostrant que passa quan un edifici no s'ha construït tenint en compte la prevenció d'incendis. L'incendi que es va declarar a la planta 22 de l'edifici Autopistes, o el de la planta 12 de la torre Urquinaona, en són bons exemples. Hem d'estar sempre a l'aguait i evitar que aquests incendis tinguin conseqüències per als ciutadans.

La prevenció ha passat al davant de l'extinció

La prevenció d'incendis és el resultat d'una determinada normativa legal, de la tecnologia que s'incorpora als edificis i que tenen els bombers mateixos i de la informació i la formació que rep la gent en matèria de prevenció i autoprotecció en cas d'incendi. La combinació (l'equilibri) d'aquests tres aspectes garanteix que s'assoleixin uns indicadors raonables de seguretat en cas d'incendi.

En els darrers dos-cents anys Barcelona s'ha tornat una ciutat més segura, perquè s'ha avançat en tots tres fronts: s'ha creat una organització professional, ben dotada, que prioritza les accions formatives i informatives adreçades a les persones. L'experiència ens demostra que amb normes i tecnologia no n'hi ha prou. Cal que les persones siguin al centre de la prevenció.

Visites guiades a l'Espai Bombers i conferències «Aturem el foc a la llar» als casals de gent gran

Joan Canudas

Com probablement deueu saber, els jubilats de Bombers de Barcelona participem en tasques formatives de prevenció a l'Espai Bombers i també en conferències divulgatives als casals de gent gran dels diferents barris de la nostra ciutat.

Pensem que, després de tota una vida de servei al ciutadà, és una llàstima no poder revertir aquesta llarga experiència, adquirida en multitud de serveis, per a la prevenció de possibles ensurts.

A l'Espai Bombers hi ha diferents tipus de visites escolars, organitzades en funció de l'edat i per tant del període formatiu en què estiguin els alumnes, des dels cicles mitjà i superior de primària fins al batxillerat.

Els grups de visitants els condueixen les formadores del Servei Educatiu de Magma Cultura, però els acompanya un bomber jubilat. Pensem que és un valor afegit que un bomber jubilat, amb molts anys de servei, intervingui en aquesta activitat per aportar la vàlua de la seva vivència en diverses intervencions reals amb l'eina o l'èstri de què s'està parlant i en les condicions adverses de foc o accident en què es troben les persones afectades.

Un altre tipus de col·laboració amb l'Espai Bombers són les conferències als casals de gent gran dels diferents barris de Barcelona. S'ha elabo-

Espai Bombers. Visita guiada conduïda per la formadora i assessorada per un bomber jubilat

rat una presentació anomenada «Aturem els incendis a la llar». El bomber jubilat es desplaça al casal pertinent, fa la presentació, distribueix un parell de tipus de díptics i respon a les preguntes que li fan els assistents. Aquestes xerrades tenen un gran èxit i una mitjana d'assistència de quinze persones.

Aquestes col·laboracions entre el Cau del Jubilat i l'Espai Bombers van començar a finals del mes d'octubre de l'any 2021. Actualment som dotze bombers jubilats i una sanitària de bombers jubilada els que duem a terme aquesta tasca.

Durant els mesos d'octubre, novembre i desembre del 2021 es van dur a terme vint-i-quatre sessions d'acompanyament de les visites a l'Espai Bombers, i també dues sessions de conferències «Aturem els incendis a la

Conferència en un casal de gent gran

llar», els dies 28 i 29 d'octubre del 2021. Aquestes sessions es van fer a la Fira de Gent Gran de les Drassanes.

Durant l'any 2022 es van consolidar totes dues activitats. Les col·laboracions

dels jubilats en les visites programades a l'Espai Bombers van arribar a setanta edicions i les conferències a casals de gent gran portades a terme per jubilats van ser trenta-vuit.

Activitats de la plataforma per a la defensa del patrimoni històric dels bombers de barcelona

Formació de la Plataforma

Pere González

En el moment que es va veure que la decisió d'enderrocar la Caserna Central del carrer Provença era ferma, va anar creixent el neguit de pensar què passaria amb tot el material que és patrimoni de Bombers de Barcelona: documentació, fotografies, vehicles, material d'intervenció... Aquest neguit va anar associat a la necessitat d'actuar d'alguna manera per evitar la pèrdua o destrucció d'aquest patrimoni.

Per cobrir aquesta necessitat, el dia 13 d'octubre del 2009, d'acord amb la llei orgànica 1/2002, de 22 març, reguladora del dret d'associació, es van reunir representants del Cau del Jubilat, dels sindicats de Bombers de Barcelona, de l'Agrupació Cultural Esportiva de Bombers i altres persones a títol particular.

De manera immediata, el 23 febrer del 2010 la Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Històric dels Bombers de Barcelona ja s'havia donat d'alta com a associació al Registre d'Associacions de la Generalitat i s'havia dotat dels estatuts corresponents. El NIF de la PDPHBB data de l'11 febrer del 2011.

Els integrants de la PDPHBB es van posar a treballar en diferents objectius, com eren fer l'inventari de tot el que es podia

considerar patrimoni de Bombers, reubicar aquest patrimoni en algun lloc fora de la caserna del carrer Provença, ja que la seva demolició era immediata, i com a gran objectiu evitar l'enderroc i la pèrdua definitiva de la caserna del carrer Lleida, en la salvació de la qual ja es treballava des del desembre del 2009.

Un cop aconseguits aquests primers objectius, després de la inauguració de l'Espai Bombers – Parc de la Prevenció a l'antiga caserna del carrer Lleida, que va tenir lloc l'11 novembre del 2016, hi ha alguns canvis en les persones que dirigeixen la PDPHBB, així com en els objectius de l'entitat, que ara van més en la direcció de preservar, restaurar i gestionar el patrimoni de Bombers de Barcelona, i també es fan altres activitats per fomentar la història i la prevenció, en col·laboració amb la direcció de Bombers.

El 26 d'octubre del 2017 es registren els estatuts modificats, on ja apareix com a seu social l'adreça del carrer Lleida 30, i durant el mes de novembre del 2019 es registra oficialment la nova direcció social.

Des de l'inici funcionem amb la col·laboració de voluntaris, bombers en actiu o jubilats i persones alienes al servei, sempre amb l'aprovació de la direcció de Bombers.

Un cop inaugurat l'Espai

Bombers, la PDPHBB ha estat restaurant de manera contínua els carros de bombers, els vehicles a motor i tota mena d'objectes per poder participar en activitats que permetin donar a conèixer aquest material a la ciutadania. També ha participat en

xerrades i exposicions de temes relacionats amb el patrimoni, ha fet recerca de documents i ha publicat articles, ha col·laborat en la recerca de documentació i ha obtingut dos premis Bonaplata pels seus treballs de restauració arqueològica del patrimoni.

Participació en el Raï-li de Sitges el 2019

Primer premi Bonaplata, 2022

Visita de la Vanguardia

Activitats

Per fomentar el coneixement del patrimoni històric de Bombers de Barcelona, s'han fet bàsicament les activitats següents:

- Participació en Els 3 Tombs a diverses poblacions que eren seu de la trobada nacional
- Participació en la Mostra de Saint-Girons, a l'Arieja (França)
- Estand a l'Auto-Retro de Barcelona fins a la dissolució d'aquesta convocatòria
- Participació en el Saló del Còmic
- Concurs Rescat en Alçada 2018
- La Cursa de Bombers, anualment
- La Milla Nàutica, anualment
- Actes de Sant Joan de Déu, anualment
- Els Reis de l'ACE, anualment
- La Fira Modernista de Barcelona
- La Rua de la Mercè
- El Calendari de Bombers del 2018
- Participació en l'exposició «Art en perill»
- Participació en els premis Bonaplata, en els quals va obtenir el primer premi de restauració els anys 2017 i 2022
- Participació en el vídeo de l'Espai Bombers
- Participació en el documental Orphea Films
- Participació en la pel·lícula Marlowe, estrenada el 2022
- Participació en diverses presentacions de material i demostracions del patrimoni
- Participació en col·loquis i conferències a l'Espai Bombers i en altres locals
- S'ha mostrat i comentat el patrimoni en diversos mitjans de comunicació de Catalunya, com ara BTV
- S'han organitzat diverses exposicions, com ara «Bombers i bombes a vapor» i «Protegir Barcelona»
- S'han fet visites col·lectives a Seat Històrics, Bombers i Museu de Manresa, Museu del Tractor, Colònia Burés
- Participació en el Ral·li Barcelona Sitges el 2019 i el 2020 (aquest últim va ser anul·lat per la covid)
- Participació en el Ral·li Centenari Circuit de Vilafranca del 2023

També s'han fet altres activitats difícils de resumir, però que mostren la gran energia de la PDPHBB. Seguim en aquest camí, recuperant alguns vehicles que es donaven per perduts, així com material d'intervenció i documentació que ens cedeixen familiars de bombers.

Actualment la PDPHBB necessita una nova entrada de voluntaris per poder continuar la recerca, preservació i gestió del patrimoni de Bombers de Barcelona.

Visita a la Seat

Cursa Bombers de Barcelona 2023

Text: Vicenç Bonjoch
Fotos: Josep Joaquín Cusi

El 22 d'octubre es va celebrar a Barcelona la 24a Cursa de Bombers de Barcelona.

Aquest any, com a peculiaritat, ha canviat el circuit: el nou recorregut és circular, més ràpid que l'anterior, amb sortida i arribada al passeig de Picasso. Enguany, en lloc de la mítica baixada de la Via Laietana, s'ha trepitjat el barri del Poblenou.

Gairebé catorze mil inscrits van poder gaudir d'un matí amb un clima fantàstic per a la pràctica del *running*. Entre ells cal destacar la participació de dos-cents set bombers i bombers de diversos cossos de bombers, tant nacionals com internacionals, equipats per a una intervenció. Trenta bombers de Barcelona van poder córrer amb l'equip ERA, cosa que representa córrer amb un pes extra al damunt de vint quilos.

Ja des de primera hora del matí es respirava un gran

ambient festiu al passeig de Picasso, on una barreja de nervis i ganes envaïa els ànims dels participants. Per als membres del Cos de Bombers aquesta és una oportunitat de retrobar-se amb antics companys i córrer envoltats de la família bomberil i la de cadascú. Hi ha una primera sortida exclusiva per a bombers equipats, com a protagonistes de la cursa. Deu minuts més tard es fa la sortida dels atletes d'elit, i al cap de tres minuts surten la resta de corredors, que al

llarg del recorregut van atrapant els bombers equipats.

La representació bomberil no s'acaba amb els participants en la cursa. Bombers de Barcelona desplega al llarg del recorregut quatre camions, dues ambulàncies i una autoescala, que fan la doble funció d'animar els corredors i alhora vetllar per la seguretat de la part de ciutat que queda a l'interior del circuit. També hem d'agrair que la Plataforma per la Defensa del Patrimoni Històric de Bombers de Bar-

Gairebé catorze mil inscrits van poder gaudir d'un matí amb un clima fantàstic per a la pràctica del *running*.

celona hi volgués participar i poder comptar així amb la presència de l'estimada Genoveva, que va embadalir els ciutadans i els corredors a l'encreuament del passeig de Picasso i l'avinguda del Marquès de l'Argentera.

Cal destacar també els reptes solidaris, que tenen lloc des de fa quatre edicions. Bombers Solidaris ha organitzat una sana competició en què bombers i bombers i altres ciutadans corren per recaptar diners per a una causa solidària. Hi ha un podi per a les cinc

causes que més diners han aconseguit i Bombers Solidaris premia aquests vencedors. Enguany hi havia disset causes participants, dotze de les quals de Bombers Barcelona, i es van aconseguir recaptar 24.560 euros. Tot un èxit.

Des de l'ACE Bombers de Barcelona donem les gràcies a tots aquells que fan possible que aquesta cursa sigui una realitat (un agraïment especial a Pep Ribas) i seguim treballant perquè en anys successius segueixi sent un èxit.

vueling
**CURSA
BOMBERS
BARCELONA**

NOU RECORREGUT

LA RUTA DELS BOMBERS

Visitas por Navidad

Antonio de Ros

Enric Llnell y José Guerra, presidente y vocal del Cau del Jubilat, visitaron por Navidad a nuestros socios más veteranos, a los que hicieron entrega de algunos detalles de recuerdo y un lote navideño, como muestra de reconocimiento.

Áureo Rojo

Conrad Miró

Emili Duran

Francesc Moles

Gabina Iglesias

Jordi Huguet

Josep Alemany

Miguel Calpe

Josep Garcia Llobet

Loteria de Nadal del Cau del Jubilat de Bombers de Barcelona

Benvolgudes i benvolguts, des del 7 de novembre fins al 12 de desembre podeu venir a comprar les participacions de la loteria de Nadal del Cau del Jubilat al carrer Lleida.

Amb la col·laboració de:

Cau del Jubilat dels BOMBERS DE BARCELONA
 C/ Lleida, 30   Telèfon 932 565 436 - 932 565 435   08004 BARCELONA
caujubilatbombers@bcn.cat   www.caujubilatbombersbcn.cat

LOTERIA DE NADAL
 Participació de DEU EUROS (10 €) en el número

75.604   00002

del sorteig que Loteria Nacional farà a Madrid el 22 de desembre de 2023

Serà nul qualsevol talle no numerat, no segellat, erronci o alterat. Caduca el 31 de març del 2024.

Director: CAU DEL JUBILAT DELS BOMBERS DE BARCELONA
 El pagament dels premis està subjecte a la retenció establerta per la legislació vigent.

Visites culturals i excursions del Cau del Jubilat el 2022

Calçotada Pla de l'Abella

Lluís Arias Caparrós

El 2022 va ser el primer any completament lliure de mascaretes i contactes entre persones, i la junta del Cau del Jubilat va reiniciar totes les activitats lúdiques, que inclouen les sortides culturals que organitzem habitualment.

Es va presentar una bateria d'activitats, de les quals es van aprovar les següents:

26 de febrer. Calçotada Pla de l'Abella amb visita al pantà de la Llosa del Cavall, Navès i Sant Llorenç de Morunys

Amb quaranta-set participants, durant el viatge d'anada es fa un joc a l'autocar que consisteix a en-

certar a quina província pertanyen els menjars tradicionals que s'esmenten.

Després d'un esmorzar opípar al restaurant Pla d'Abella, agafem l'autocar per parar en un pont des d'on es percep la magnitud del pantà de la Llosa del Cavall, que actualment està sota mínims d'embassament d'aigua a causa de la sequera que patim a tot Catalunya.

Seguidament ens dirigim a fer una passejada pel bonic poble de Sant Llorenç de Morunys i a visitar-ne l'església, declarada monument historicoartístic el 1976. L'edifici, que data del segle XI, és un temple basilical de tres naus separades per pilars de planta en forma de creu, de pedra, coberta amb volta de canó la nau central i d'aresta les dues laterals. És espe-

cialment interessant l'altar de la Mare de Déu dels Colls. Tot el meravellós conjunt escultòric d'aquesta capella és obra de l'escultor de Folgueroles Josep Pujol.

Un cop finalitzada aquesta interessantíssima visita, agafem novament l'autocar i ens dirigim a les fonts on neix el riu Cardener. Després ens reunim tots els participants per fer-nos la foto de rigor, que quedarà als annals com a record d'aquest dia.

És l'hora de dinar, i un cop novament al restaurant ens serveixen la tradicional calçotada amb salsa romesco i comença la festa, amb les rialles i l'alegria que s'originen veient com es mengen els calçots.

A l'hora del cafè es reparen els premis als guanyadors del concurs que s'ha

fet a l'autocar i la sobretaula s'acaba amb un ball amenitzat en què participen la majoria dels assistents.

Finalitzada la festa de la calçotada tornem amb l'autocar cap a casa i el viatge s'anima jugant un parell de bingos.

3, 4 i 5 de juny. Tren de Larrun, França

El 3 de juny, els trenta participants sortim de Barcelona a l'hora convinguda en direcció a Pamplona. El viatge s'amenitza amb un joc de preguntes en què cal encertar la província a la qual pertanyen els llocs emblemàtics que es comenten.

Després d'esmorzar a prop de Lleida continuem el viatge fins a Castejón, on dinem en un bufet lliure que rep molt bones críti-

Viatje amb tren San Sebastián

ques dels assistents.

Després tornem a agafar l'autocar per arribar a Pamplona, on podem fer un bon recorregut visitant-ne els carrers, les esglésies i els monuments.

Un cop reunits tots novament a la plaça del Castell, ens dirigim a l'estació d'auto-

busos per emprendre el camí cap a Irun, on ens allotgem en un hotel i sopem abans de retirar-nos a les habitacions per descansar.

El 4 de juny esmorzem al mateix hotel i empenem el viatge amb autocar fins al poble francès de Sara, a uns deu quilòmetres de Sant Joan de

Luz, on hi ha l'estació del tren cremallera que puja fins a la muntanya basca de Larrun. Encara que el dia no sembla acompanyar gaire, els bitllets estan programats, i a l'hora establerta iniciem el recorregut de 35 minuts per pujar fins a 905 m d'altitud.

Durant el recorregut vam

Després d'esmorzar a prop de Lleida continuem el viatge fins a Castejón, on dinem en un bufet lliure que rep molt bones crítiques dels assistents.

Viatje amb tren San Sebastián

Viatje amb tren Pamplona

poder veure alguns exemplars de *pottoka*, uns ponis robusts típicament bascos que viuen aquí en total llibertat. Lamentablement, això és tot el que vam poder apreciar. Aquest primer cim de la cadena pirinenca, Lar-run, domina la costa basca i n'ofereix un dels panorames més bells. Al nostre voltant teníem les set províncies basques, els cims dels Pirineus i les platges infinites de les Landes i de la costa basca, des de Biarritz fins a Sant Sebastià, però aquell dia la boira era tan espessa que només s'hi veia a uns cinc metres de distància. Sort que el bar i la botiga de records ens van servir per arrecerar-nos del fred que feia a l'exterior mentre esperàvem que sortís el tren de tornada.

Després de dinar a l'hotel d'Irun ens vam dirigir a fer una passejada per Biarritz i més tard a Sant Joan de Luz; llàstima que en aquest últim poble ens va agafar la pluja i vam haver de tornar precipitadament a l'autocar.

Després de sopar es va fer entrega generalitzada de premis per a tots els participants i vam jugar un parell de bingos abans de retirar-nos a les nostres

respectives habitacions.

El dia 5 de juny, després d'esmorzar i deixar les habitacions, anem a fer una petita passejada per Sant Sebastià; el viatge fins a Barcelona és llarg i hem d'arribar a Olite aviat per dinar en un restaurant que igualment va obtenir bones crítiques generals.

Després d'estirar les cames fent una passejada pel bonic poble d'Olite tornem a pujar a l'autocar per tornar a Barcelona.

21 de setembre. Palau Güell

Iniciem aquí un projecte nou d'aquesta junta, que consisteix a facilitar als nostres companys la visita als llocs més emblemàtics de Barcelona.

Tots els visitants surten molt satisfets d'aquesta activitat.

19 d'octubre. Visita guiada a Sitges

En aquesta visita guiada els dinou participants es reuneixen a l'estació de Sitges, on ens espera la guia que ens acompanya per carrers, places i edificis singulars de Sitges i que fa un esment especial de les cases

dels indians que abunden per tot el poble.

Després de la visita, la majoria dels assistents vam anar a dinar plegats en un restaurant recomanat per la mateixa guia.

Els comentaris dels assistents a aquesta activitat van ser molt positius, ja que no s'imaginaven que la visita pogués ser tan interessant.

17 de desembre. Fonollosa, Cases de Matamargó

Com cada any, la junta organitza una sortida per dinar junts com més socis millor en dates properes a Nadal. El 2022, cinquanta-tres persones vam gaudir de la interessant visita a les Cases de Matamargó, una masia del segle XIII convertida avui en Casa Museu, per saber com es vivia en una casa de pagès autosuficient durant els darrers segles.

Un cop finalitzada la visita ens dirigim al restaurant per fer el tradicional dinar de germanor. Durant la sobretaula es lliuren a tots els socis participants uns petits obsequis amb motius nadalencs. Acabem la festa amb un ball molt animat.

Com cada any, la junta organitza una sortida per dinar junts com més socis millor en dates properes a Nadal.

Companys que ens han deixat

Lamentem la pèrdua dels següents companys, que ens van deixar el 2022. EPD.

Manuel Algaba Cruz
Promoció 1978
Nascut el 12.2.54

José Luis Alcaraz Vidal
Promoció 1981
Nascut el 13.5.53

Anselm Andrés i Gasol
Promoció 1950
Nascut el 15.12.22

Salvador Molina Pérez
Promoció 1981
Nascut el 8.5.53

Manuel Rodríguez Rodríguez
Promoció 1973
Nascut el 17.04.47

Pascual Plazas Ripollès
Promoció 1973
Nascut el 19.6.49

Terenci Folch i Folch
Promoció 1965
Nascut el 5.4.37

Vicenç Cabrellez i Nogués
Promoció 1966
Nascut el 8.9.41

Josep Gimeno i Garijo
Promoció 1971
Nascut el 10.11.42

Carlos García Fernández
Promoció 1986
Nascut el 7.6.58

José Luis Cobián Torres
Promoció 1971
Nascut el 26.11.38

Manuel Pareja Muñoz
Promoció 1968
Nascut el 27.6.36

Vicenç Forca i Pejo
Promoció 1972
Nascut l'1.9.44

Entrevista al president del Cau del Jubilat

“Actualment, som uns 400 socis, entre numeraris, beneficiaris, simpatitzants, adherents i protectors, d’aquest, sols paguen la quota uns 300, ja que els socis beneficiaris i els numeraris que tenen mes de 85 anys estan exempts de pagament.”

Enric Lluell és el president del Cau del Jubilat de Bombers de Barcelona des de l’any 2022. Va ingressar al cos l’any 1975, en la promoció dels que es van anomenar «Els Miguelitos». Hi va entrar amb l’ofici d’electricista i va estar destinat als parcs d’Almogàvers, Zona Franca, Pi i Molist i Eixample (c. Provença) Pare de la nostra companya bombera Marta Lluell i sogre del també company Marc Padrós, va estar casat amb la sanitària del nostre servei Carmen González, la Carmeta.

Quin any es va fundar el Cau del Jubilat i què va motivar aquesta iniciativa? Quantes persones eren les que inicialment van endegar aquest projecte?

El CAU del Jubilat va començar com a vocalia de la tercera joventut de l’Agrupació Cultural i Esportiva el gener del 1992, per iniciativa i impuls d’en Josep Martí i Boria, El 1995 va tenir el seu primer local, inaugurat per l’alcalde Pasqual Maragall al primer pis del Parc de l’Eixample. Inicialment hi havia, a part d’en Josep Martí i Boria, l’Anselm Andrés, en Fausto Molina, en Jaume Galofré, en Tomás Asín, en Jaume Gallemí, en Martí Bori, l’Agustí Pech i algun més que ara mateix no em ve a la memòria.

Quins objectius té el Cau?

Els objectius del Cau són els mateixos que al començament: promoure activitats culturals, lúdiques i de convivència per als bombers jubilats de l’Ajuntament de Barcelona i d’altres persones vinculades a aquest cos, i aportar als nostres conciutadans la nostra experiència en matèria d’incendis i salvaments d’una manera que els pugui ser útil. En aquest sentit, des de fa uns anys participem activament a l’Espai Bombers, com a complement dels monitors, per aportar la nostra experiència com a bombers a les escoles i associacions que ens visiten, ja que és en aquest espai on tenim la nostra seu.

Es van trobar dificultats, al començament?

Més que dificultats, el que passava era que volien tenir el seu propi local i col·laborar igualment amb l’ACE, tal com és actualment.

Quantes persones formen part actualment del Cau del Jubilat i què cal fer per formar-ne part?

Pràcticament, tothom pot formar part de la nostra associació. Hi ha cinc modalitats de soci, per no excloure ningú.

1r. Poden ser socis numeraris els integrants del Servei de Prevenció, Ex-

tinció d’Incendis i Salvament de l’Ajuntament de Barcelona que estiguin jubilats, així com els jubilats d’altres serveis municipals de Barcelona destinats a l’SPEIS durant els últims cinc anys de vida laboral.

2n. Com a socis adherents, els jubilats d’altres serveis d’extinció de Catalunya que ho demanin.

3r. Com a socis beneficiaris, les vídues i els familiars directes dels socis numeraris.

4t. Com a socis simpatitzants, les persones que encara que no siguin bombers jubilats ni familiars seus vulguin estar al corrent de les nostres activitats i prendre-hi part.

5è. Com a socis protectors, les persones que afavoreixin d’alguna manera les activitats de l’associació, o que vulguin abonar una quota anual que es consideri adequada.

Actualment som uns quatre-cents socis, entre numeraris, beneficiaris, simpatitzants, adherents i protectors. D’aquests, tan sols paguen la quota uns tres-cents, ja que els socis beneficiaris i els numeraris que tenen més de vuitanta-cinc anys n’estan exempts.

Cóm es finança el Cau?

El Cau es finança amb les aportacions dels seus socis i amb les possibles subvencions de l’Ajuntament.

Com funciona l'òrgan de govern del Cau i cada quants anys es renova?

L'assemblea general, que es convoca un cop l'any, és l'òrgan sobirà del Cau, i la junta directiva es renova cada tres anys.

Et va costar assumir aquest càrrec? Què et va motivar a involucrar-te en aquesta direcció?

Vaig assumir el càrrec en substitució de l'anterior president, en Josep Riu Fornoza, que havia traspassat, i no, no em va costar. Aleshores jo era el vicepresident del Cau.

Quines dificultats has trobat, en aquests anys de dirigir el Cau?

De dificultats no n'hi ha gaires, perquè tota la junta directiva em fa costat i totes les decisions importants les prenem democràticament a les reunions que celebrem un cop al mes.

Quins són els èxits més grans que heu tingut?

No es tracta d'aconseguir grans metes. Per a nosaltres els bombers som una família, i el que volem és continuar la nostra relació un cop ja no podem estar en actiu. Cada activitat que s'organitza amb bona assistència, per a nosaltres és un gran èxit.

Teniu instal·lacions pròpies? On us reuniu?

Sempre hem disposat d'un espai a l'interior d'un parc de bombers. Actualment tenim un espai compartit amb

l'ACE a l'Espai Bombers i és aquí on es fan gairebé totes les activitats, incloses les reunions de la junta.

Creus que el Cau ha canviat molt, respecte als inicis?

Sí, ha canviat molt, perquè abans els comunicats es feien mitjançant el correu postal i els telèfons fixos (no hi havia mòbils). Ara aprofitem les noves tecnologies i les comunicacions són molt més àgils. El correu en paper només es fa servir quan no hi ha cap altra opció, i les comunicacions es fan per correu electrònic (email) o per WhatsApp.

Quines eines teniu per difondre entre els vostres associats les activitats del Cau?

Actualment, la comunicació més eficient és mitjançant WhatsApp, un mitjà de comunicació immediat, i tothom mira els missatges que li arriben al mòbil. També exposem les activitats a la pàgina web, però allà no hi tenim una visita gaire àmplia. La junta va tenir la iniciativa de projectar una mena de butlletí per donar a conèixer les nostres activitats. És per això que volem intentar tornar a editar una revista conjunta amb l'ACE, la Plataforma i la direcció de Bombers. La nostra intenció seria que en aquesta hipotètica revista hi hagués un apartat perquè cada una de les institucions col·laboradores donés a conèixer les seves activitats.

Els associats poden proposar activitats al Cau?

Sí, tots els associats poden proposar activitats. A les re-

unions de la junta se n'estudia la viabilitat per intentar tirar-les endavant.

A més de les activitats lúdiques, el Cau en fa alguna de caràcter social?

Sí, tenim molt bona relació amb la Direcció de Bombers, així com amb l'ACE i amb la Plataforma del Patrimoni Històric, i participem en les seves activitats sempre que ens ho demanen. Normalment, participem en les festes del patró que organitzen tant la direcció de Bombers com l'ACE, i també és habitual que participem, conjuntament amb la Plataforma, en la festa dels Reis d'Orient que cada any organitza l'ACE.

En quines altres activitats poden participar els membres del Cau?

En les relacionades amb la nostra professió: col·laborem en la prevenció d'incendis fent xerrades als casals d'avis i als centres socials, i actualment a l'exposició «Protegir Barcelona».

Quines noves iniciatives té el Cau per al futur?

La nostra voluntat sempre ha estat i serà mantenir viva la flama de la convivència entre els bombers jubilats. El Cau és l'únic lloc on podem continuar amb el vincle que ens ha unit durant tants anys de vida en comunitat mentre estàvem en actiu. Ara, un cop jubilats, totes les iniciatives que puguem prendre sempre aniran en aquest sentit.

Moltes gràcies!

L'assemblea general, que es convoca un cop l'any, és l'òrgan sobirà del Cau, i la junta directiva es renova cada tres anys.

Campanya «A casa, no convidis el foc»

Jordi Secall Arnal

Des de finals de l'any passat, Bombers de Barcelona ha posat en marxa la campanya «A casa, no convidis el foc».

Amb aquesta campanya es vol conscienciar la ciutadania sobre la importància de detectar amb la immediatesa més gran possible qualsevol situació de risc d'incendi als habitatges.

En els incendis, el temps és vital. Com abans es detecti un incendi, més grans seran les possibilitats de supervivència de les eventuais víctimes atrapades pel fum i les flames.

La campanya va dirigida a la ciutadania en general, però es fa especial incidència en les persones grans i en les persones amb diversitat funcional.

Un dels objectius principals de la campanya és la conscienciació sobre la importància i els avantatges d'instal·lar detectors de fums als habitatges. Aquests aparells tenen un cost relativament baix i són molt fàcils d'instal·lar. Quan l'aparell detecta fum, emet un so de certa potència, que dona l'alerta, i així s'aconsegueix que l'avís als bombers arribi en els moments inicials de l'incendi. Els detectors de fum salven vides!!!

La prevenció és la millor eina per reduir el nombre de víctimes d'incendi, així com per limitar els danys.

**A CASA,
NO CONVIDIS
EL FOC**

**Instal·lar detectors de fum
és econòmic, fàcil, efectiu
i ens pot salvar la vida**

Tota la informació per adquirir-los
i instal·lar-los a:
barcelona.cat/no-convidis-el-foc

#noconvidiselfoc

BOMBERS
BARCELONA

Ajuntament de
Barcelona

Les principals accions que es duen a terme en el marc de la campanya són:

- Disseny i distribució de fullets específics, així com cartelleria al carrer.
- Creació del pàgina web www.barcelona.cat/no-convidis-el-foc
- Sessions als mercats de Barcelona amb formadors de prevenció i el vehicle PreVENIM, la unitat mòbil de divulgació de la prevenció. En el curs 2022-2023 es va anar a cadascun dels trenta-nou mercats alimentaris de Barcelona.
- Sessions divulgatives a ca-

sals de gent gran a càrrec dels membres del Cau del Jubilat de Bombers de Barcelona. El darrer any se'n van fer trenta-vuit.

- Actuacions a les diverses xarxes socials.

Des de l'inici d'aquest any els Bombers de Barcelona han fet un total de 3.798 actuacions per incendi, de les quals 1.615 han estat incendis en habitatges.

La prevenció salva vides!!!

Sessió divulgativa al Mercat de Sant Antoni. Font: Bombers de Barcelona

Sessió divulgativa al Mercat de Sant Antoni. Font: Bombers de Barcelona

Convocatòria de places de bombers i bomberes de Barcelona

Aquest mes de novembre l'Ajuntament de Barcelona ha publicat una convocatòria de seixanta places de bomber, amb la novetat de reservar un 25% de les places per a dones. També ha incorporat la prova de coneixements de llengua estrangera.

Indicadors de pobresa energètica

Jordi Secall Arnal

Des de l'any 2017, en les seves intervencions Bombers de l'Ajuntament de Barcelona fa una recollida d'indicadors de pobresa energètica.

En moltes d'aquestes intervencions, Bombers accedeix als domicilis de manera inesperada, cosa que permet veure situacions reals que poden ser font d'informació per a la feina d'altres organitzacions.

Aquests indicadors s'engloben en quatre blocs:

- Manca de subministrament de gas: utilització de bombones de gas, brasers, etc.
- Manca de subministrament d'aigua: acumulació de garrafes, subministrament precari, etc.
- Manca de subministrament elèctric: utilització d'espelmes, subministrament precari...
- Pobresa: insalubritat — humitats, goteres, deixalles...—, deficiències de manteniment, manca de mobiliari, sobreocupació,

crema de combustibles sòlids, etc.

Els resultats d'aquesta recollida d'indicadors en el període del 20.3.2017 al 15.10.2023 són els següents:

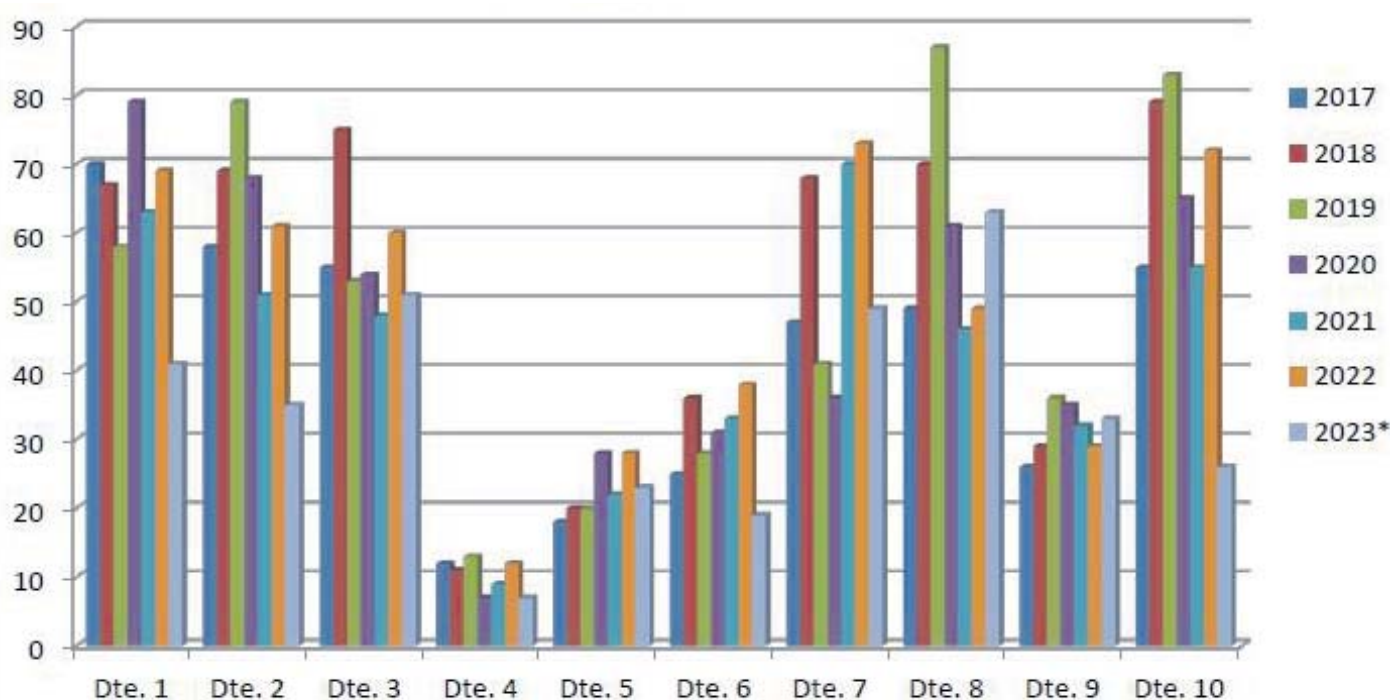
- Manca de subministrament de gas: 1.487 indicadors.
- Manca de subministrament d'aigua: 457 indicadors.
- Manca de subministrament elèctric: 916 indicadors.
- Pobresa: 9.229 indicadors.

En aquest sentit, hi ha un conveni de col·laboració Bom-

bers de Barcelona – Serveis Socials, amb l'objectiu d'identificar persones vulnerables. Per aquest conveni, aquests indicadors es traslladen als Serveis Socials i a les Oficines de Gestió de Pobresa Energètica per a les oportunes gestions posteriors.

El processament i tractament dels indicadors per aquests serveis dona lloc a tot un seguit d'actuacions que tenen per objectiu millorar la qualitat de vida de la part més vulnerable de la ciutadania.

Detecció d'un o més indicadors de pobresa energètica per anys i districtes

*Període de recerca comprès entre el 20 de març del 2017 i el 15 d'octubre del 2023

Pobresa energètica, antecedents

Juan Diego Cabello Muñoz

L'origen de la pobresa energètica, com altres problemes socials, no comença amb una llei, és més antic que tot això.

Tanmateix, amb l'agreuja-ment que ha patit en les darreres dècades s'ha organitzat un moviment de persones que, liderat principalment per l'APE (Aliança per la Pobresa Energètica) i la PAH (Plataforma d'Afectats per la Hipoteca), ha dut a terme les campanyes que finalment s'han traduït en una iniciativa legislativa popular (ILP) i han forçat l'aprovació de la llei 24/2015 de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica¹.

Contràriament al que pot semblar, és una llei completament vigent; tan sols té alguns articles recorreguts al Tribunal Constitucional

en matèria d'habitatge, com altres lleis del Parlament².

En qüestió de subministraments, la llei preveu que no es puguin tallar als domicilis que tinguin la consideració de vulnerables. És aquí on un grup modest de Bombers de la Generalitat i BCN (Bombers Indignats), conjuntament amb l'APE, amb la qual havíem col·laborat per a la ILP, ens apleguem al febrer del 2017 i formulem una proposta per a les dues administracions que tenen competència en aquest àmbit (Generalitat i Ajuntament).

A la Generalitat es va crear un vídeo formatiu en el qual també vam participar els Bombers Indignats³.

Bombers de Barcelona, que va declinar participar-hi, en canvi va tenir molt interès en l'aplicació immediata del protocol de detecció que avui coneixem i està operatiu.

Els objectius principals de la proposta han estat:

1. Donar aixopluc (principi de precaució) a les persones que es poden quedar sense subministraments perquè no tenen la consideració de vulnerables i que, per algun motiu, Bombers ha pogut detectar; aquests casos es comuniquen als Serveis Socials, que prenen la decisió final. Així mateix, prevenir els casos més extrems, que han arribat a produir morts per incendi o intoxicació.
2. Quantificar els casos que es puguin observar en la nostra intervenció, tant si aquesta hi té relació com si no en té. El que no es quantifica sembla que no existeixi.
3. Facilitar l'aplicació de mesures tendents a minimitzar aquesta pobresa, gràcies al coneixement estadístic, geogràfic i evolutiu.

1 Pobresa energètica darrera els incendis domèstics

2 BOE

3 Vídeo de la Generalitat

Presentació, el 21 de febrer del 2017, de la proposta per detectar pobresa energètica

Igualtat de gènere a Bombers de Barcelona

Víctor Molinet Coll
Jordi Secall Arnal

L'Ajuntament de Barcelona ha posat en marxa, especialment a partir de l'aprovació, l'any 2015, de la mesura de govern relativa a la transversalitat de gènere a l'Ajuntament de Barcelona, una estratègia que fa que les seves actuacions vagin dirigides a l'equitat de gènere. Aquest és un principi de justícia social que té per objectiu eliminar les desigualtats entre dones i homes i reconèixer les diferències de gènere que ens enriqueixen. Aquesta estratègia dona resposta als anhels i exigències de la societat actual.

Bombers comparteix aquesta visió i, per tant, en els últims anys ha treballat en accions adreçades a la igualtat i la perspectiva de gènere, tant enfocades cap a l'interior de l'organització com cap a la relació amb la ciutadania. Les principals accions realitzades han estat les següents:

- Modificació del Reglament de Règim Intern de Bombers per incloure-hi explícitament els principis d'igualtat de gènere, no-discriminació i respecte als companys i les companyes, així com per actualitzar les previsions davant de conductes que vulnereu la intimitat i la llibertat sexual.
- Obres de vestuaris femenins als parcs.
- Els nous concursos de roba ja inclouen tallatge masculí i femení.

- Micromasclismes: realització de dues sessions de *focus group* específiques per a bombers i bombers per identificar micromasclismes o comportaments incorrectes.
- Realització, durant els anys 2022 i 2023, de formacions obligatòries respecte a la igualtat i la prevenció de l'assetjament sexual o per raó de gènere, i incorporació d'aquesta temàtica a la formació de totes les promocions internes.
- Desenvolupament de la Instrucció de Detecció de Violència Masclista i Intrafamiliar, pendent d'aprovació i implantació.
- Tallers formatius a l'Espai Bombers i presència al Saló de l'Ensenyament, on es pot mostrar el Cos de Bombers com a opció de futur per a nois i noies.
- Organització de la jornada «Repensar les masculinitats».
- Participació en les trobades de la Comission for Women in Fire & Rescue del CTIF (International Association of Fire and Rescue Services) i del Grupo de Género de la Fundació Pau Costa.
- Col·laboració en campanyes internacionals de difusió de la dona bombera, com per exemple la de l'Esme, una nena anglesa de quatre anys que no sabia que les dones poden ser bombers.

Totes aquestes mesures tenen com a objectiu avançar en la igualtat entre homes i dones dins de Bombers de Barcelona. Encara queda

molta feina per fer, però, per mitjà del treball constant i la perseverança, les desigualtats s'aniran reduint cada cop

més, fins a arribar a l'objectiu final de la igualtat efectiva entre les dones i els homes que integren el Cos.

Saló de l'Ensenyament. Font: Bombers de Barcelona

Sessió informativa. Els valors del Cos. Font: Bombers de Barcelona

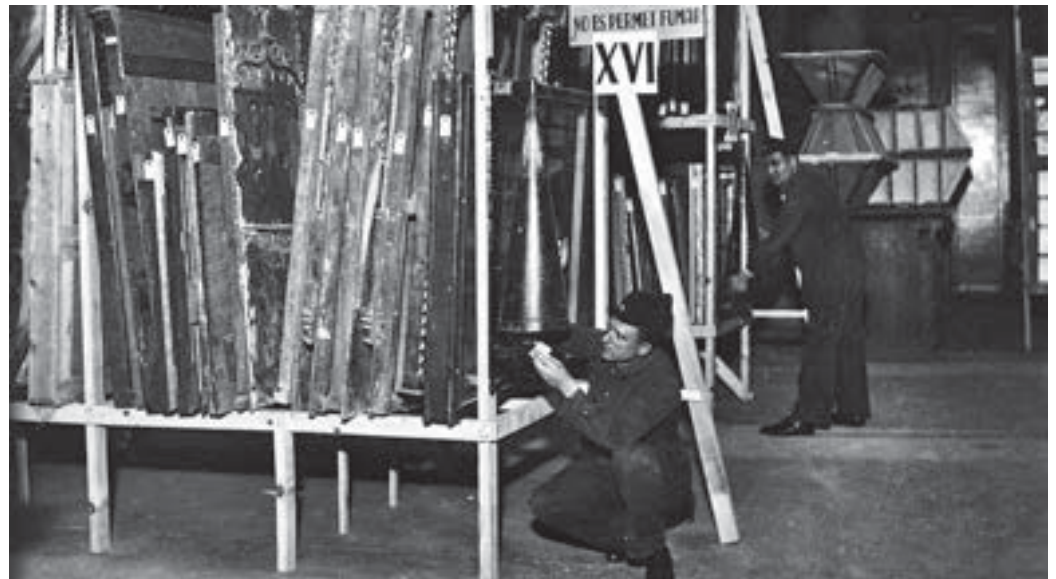
Reunió de la CTIF a Barcelona. Font: Ajuntament de Barcelona

Bombers de Barcelona a Olot: la protecció del patrimoni artístic català

Marc Ferrer i Murillo

La Guerra Civil va esclatar el 18 de juliol del 1936 arran del cop d'estat d'un sector de l'exèrcit espanyol, amb la complicitat dels partits feixistes i també de l'Església catòlica. El cop d'estat va fracassar a Catalunya sobretot perquè el govern de la Generalitat va plantar cara als militars sediciosos a Barcelona i els obrers i treballadors es van organitzar i van sortir al carrer per aturar els revoltats al costat dels militars lleials a la República, els guàrdies d'assalt i els Mossos d'Esquadra.

Catalunya va entrar ràpidament en una dinàmica revolucionària frenètica. A Barcelona els anarcosindicalistes van assaltar les casernes militars i s'hi van proveir d'un armament important. Així, aprofitant el buit de poder, es van convertir en la força hegemònica al carrer; durant la segona quinzena de juliol els partits de dretes i l'Església, vistos com a còmplices del cop d'estat, són víctimes de la violència anticlerical i revolucionària de caràcter llibertari i la crema d'esglésies es generalitza arreu de Catalunya. D'una manera simptomàtica, com en altres episodis revolucionaris i violents de la nostra història, novament quan hi ha una convulsió social esclaten al mateix temps les bullangues anticlericals amb el suport d'amplis sectors populars, que veuen en l'Església un

Dos bombers de Barcelona revisen el material d'extinció del dipòsit d'obres de la Comissaria de Museus a l'església de Sant Esteve d'Olot el novembre del 1936. (Joan Vidal Ventosa / Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

símbol més d'opressió.

L'Església del moment tenia un gran patrimoni artístic que en part va ser destruït durant els primers dies revolucionaris. Conscients d'aquesta tragèdia, molts ajuntaments i també la Generalitat de Catalunya van fer una intervenció intensiva per salvaguardar el patrimoni artístic, tant públic com privat, tant religió com laic, i evitar més pèrdues. La intervenció va permetre concentrar part d'aquest patrimoni en dipòsits i museus, per després classificar-lo, identificar-lo, etc., amb la finalitat de protegir-lo i preservar-lo.

A principis de la tardor del 1936 la situació del patrimoni artístic semblava controlada gràcies a les polítiques de salvaguarda i endreça que s'havien instaurat.

L'Església del moment tenia un gran patrimoni artístic que en part va ser destruït durant els primers dies revolucionaris.

Però ara hi havia una altra amenaça: la guerra ja estava consolidada i anava prenent grans magnituds, i per tant els bombardejos feixistes sobre les poblacions eren una possibilitat molt real que malauradament es va acabar materialitzant.

En conseqüència, la Junta de Museus de Barcelona, el Museu d'Art de Catalunya i els responsables del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic van decidir allunyar les obres de Barcelona i preservar-les en un entorn polític i social més tranquil. Es va decidir, doncs, traslladar a l'església de Sant Esteve d'Olot les peces d'art medieval català del Museu d'Art de Catalunya que es podien considerar religioses i que calia allunyar tant de l'anarcosindicalisme més intransigent com del perill de les bombes feixistes.

Per tal de protegir tot aquest patrimoni, les autoritats van decidir que estigués sota la custòdia d'un cos de guàrdia format per Mossos d'Esquadra i membres del Cos de Bombers de Barcelona. El que va rebre el nom de Patronat per a la salvació de les obres d'art dels Museus d'Art de Barcelona va coordinar aquesta protecció.

La capital de la Garrotxa tenia un cos de bombers propi que, quan es va assabentar que els de Barcelona farien aquesta vigilància, va demanar al Patronat d'encarregar-se'n. Però el Patronat va denegar aquesta petició per dos motius: en primer lloc, perquè els Bombers de Barcelona ja se n'ocupaven al Museu d'Art de Catalunya i tenien experiència en la cura i protecció d'obres d'art, i en segon lloc perquè els Bombers d'Olot, un cos de voluntaris, volien cobrar una retribució per la feina a causa de la penosa situació eco-

nòmica en què es trobaven, cosa que hauria suposat una despesa important, mentre que el Servei d'Extinció d'Incidis de Barcelona feia el servei com a part de les tasques que ja tenia assignades a Barcelona.

Així, a partir del 9 de novembre del 1936 i fins a l'ocupació d'Olot per l'exèrcit franquista, el 7 de febrer del 1939, entre dos i quatre bombers de Barcelona van fer guàrdia a l'església de Sant Esteve d'Olot. Un d'aquests bombers feia les funcions de cap de torn i cada dia, al final del torn, havia d'anotar en un full les incidències. La tasca dels bombers era vetllar per les instal·lacions i perquè estiguessin ben condicionades, i la dels mossos que ningú entrés a l'església sense autorització i que se seguís la normativa establerta. L'església tenia un sistema de prevenció d'incendis que els bombers també procuraven que estigués en bon estat i sempre a punt. Quan s'acabava la jornada laboral, els bombers, juntament amb els mossos i el personal tècnic, especialista i administratiu que vetllava pel patrimoni artístic, s'allotjaven a la casa Solà Morales, un gran casal d'estil barroc que s'havia confiscat per preservar-lo.

Els bombers eren rellevats mensualment entre el 9 i el 12 de cada mes, en un viatge que començava anant en tren fins a Ripoll des de l'Estació del Nord de Barcelona; després, de Ripoll a Olot, el trajecte es cobria amb el bus de línia. Alguns bombers, però, en lloc d'estar-s'hi un mes se n'hi van van estar dos, i també n'hi va haver que alguna vegada van repetir. Pràcticament cada mes, el cap del Cos de Bombers de Barcelona, Josep Maria Jordán, anava fins a la capital de la Garrotxa per

El cos de guàrdia de la Comissaria de Museus vigila la porta de la capella del Santíssim de l'església de Sant Esteve d'Olot el novembre del 1936. El cos estava format per dos mossos d'esquadra i dos bombers de Barcelona. (Joan Vidal Ventosa / Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

supervisar personalment els relleus i la vigilància, i quan no hi podia anar mantenien una conversa telefònica amb el personal destinat allà per comprovar que tot anés bé.

Entre el novembre del 1936 i el gener del 1939 trobem un mínim de seixanta bombers destinats a Olot. Desconeixem si aquests bombers es van presentar de manera voluntària o si van rebre un ordre que els obligava a traslladar-se a Olot.

Al llarg del 1936 hi van anar Santiago Boronat Giral, Bonaventura Belza Ferreres, Joan Burguete López, Aurelio Martínez Vivó i Josep Beltran Rodríguez.

L'any 1937 els destinats a Olot van ser Fidel Gorriz Soriano, Romà Tomàs Soldevila, Joan Sales Vericat, Genís Granados Acosta, Juan Gómez Martínez, Eugenio Fernández Blazques, Josep Carrera Teixidó, Juan Gómez Grajera, Fabià Coll Borrull, Josep Fauquier Borao, Lluís Estruga Civit, José Manuel Sànc-

Així, a partir del 9 de novembre del 1936 i fins a l'ocupació d'Olot per l'exèrcit franquista, el 7 de febrer del 1939, entre dos i quatre bombers de Barcelona van fer guàrdia a l'església de Sant Esteve d'Olot.

hez Martín, Josep Maria Coll Martorell, Joan Lacambra Faces, Esteban Muñoz García, Manuel Caride González, Crescenciano Vázquez Toral, Francesc Querol Niubò, Juan Salcedo Martínez, Anastasio Martín Fraile, Tomàs Baiget Masip, Emilio Figueras de Sanjosé, Inocencio Íñiguez Labarga, Emilià Gasulla Sebastià, José María Soto Paredes, Enric Sánchez Inglés, Teodoro Bustos Polo, Antoni Martí Llubés, Jesús Martínez Martínez, Antoni Arias Romano i Ramon Verdún Iserte.

L'any 1938 la tasca va correspondre a Romà Tomàs Soldevila, Leocadio Tortes Giner, Fidel Gorrioz Soriano, José Giménez Martín, José Escudero Sánchez, Teodoro Grau Raimundo, Jaume Boronat Giralt, Juan Vicente Benedicto, Alexandre Bosch Alsina, Juan Gómez Martínez, José Manuel Sánchez Martín, Jesús Martínez Martínez, Josep Maria Coll Martorell, Pere Sancho Huguet, Joan Sales Vericat, Lluís Estruga Civit, José Beltrán Rodríguez, Pere Ibáñez Madrid, Josep Carrera Teixidó, Juan Burguete López, Agustí Solà Coromines, Miquel González Vidal, Teodoro Bustos Polo, Joan Calvete Gual, Emilià Gasulla Sebastià, Àngel Tripliana Perales, José Fauquier Borau, Josep Bigorra Farré, Gabriel Palla Tavera i Domènec Serra Arnau.

I els darrers que hi van anar, el 1939, van ser Romà Tomàs Soldevila, Jaume Bigorra Farré, Francesc Payerol Lladó i Mariano Arenas Higuera.

Al llarg dels vint-i-set mesos que els bombers de Barcelona van ser a Olot no només hi van fer tasques de vigilància de les obres d'art. Ens consta que el 6 de desembre del 1938 hi va haver un incendi a Olot i que els

bombers barcelonins van col·laborar en l'extinció, cosa que els va valdre els elogis i les felicitacions de les autoritats olotines. L'1 de febrer del 1939 van intervenir en l'incendi d'una xemeneia de la casa Solà Morales, que albergava refugiats, a més del personal que treballava en la salvaguarda del patrimoni, com s'ha dit més amunt.

La nit del 6 de febrer, pràcticament amb l'exèrcit franquista a les portes d'Olot, hi va haver un conat d'incendi a la casa del costat de l'església i va ser gràcies a l'actuació dels dos bombers que estaven de guàrdia, Romà Tomàs i Jaume Bigorra, que es va evitar que el foc arribés a les obres d'art.

El 7 de febrer els feixistes van començar a ocupar Olot. Alguns dels militars republicans en retirada van intentar cremar l'església de Sant Esteve. Els dos mossos de guàrdia i els dos bombers esmentats, clarament en inferioritat numèrica, no van poder fer res per aturar els

exaltats, que van ruixar amb benzina els voltants de l'església, però tropes mores de l'exèrcit franquista, acabades d'entrar a la ciutat, van impedir que s'hi calés foc.

Els mossos i els dos bombers que custodiaven en aquell moment les obres d'art, en lloc de ser tractats amb respecte per l'honorabilitat de la seva feina, van ser considerats presoners de guerra per l'exèrcit franquista i van estar sota vigilància absoluta dels militars ocupants. A partir d'aquell moment, aquests militars es van fer càrrec de la vigilància de les obres d'art, fins que posteriorment es van tornar a Barcelona.

Però la dissort va continuar i l'endemà de l'ocupació, a la nit, uns individus van entrar a la casa Solà Morales i hi van robar material d'oficina, eines i els uniformes dels mossos i els bombers que custodiaven el patrimoni artístic.

Romà Tomàs i Jaume Bigorra van estar uns dies captius

de l'exèrcit franquista, i una vegada van rebre els avals de les autoritats, a mitjan febrer van ser deixats en llibertat i van poder tornar a Barcelona per reincorporar-se al Servei d'Extinció d'Incendis de la capital catalana.

La nit del 6 de febrer, pràcticament amb l'exèrcit franquista a les portes d'Olot, hi va haver un conat d'incendi a la casa del costat de l'església i va ser gràcies a l'actuació dels dos bombers que estaven de guàrdia, Romà Tomàs i Jaume Bigorra, que es va evitar que el foc arribés a les obres d'art.

Dipòsit d'Obres dels Museus d'Art de Barcelona a Olot

<u>ESQUADRES DE CATALUNYA</u>	<u>COS DE BOMBERS DE BARCELONA</u>
<p>El qui sotsigna dona compte que, durant el dia de la data, la força existent en aquest lloc ha prestat el servei que li està confiat sense observar res de nou o comunicar.</p> <p>Olot, <u>6</u> d <u>febrer</u> del 193<u>8</u>, a les <u>22</u> hores de la nit.</p> <p style="text-align: center;">EL CAPORAL CAP DEL LLOC,</p> <p style="text-align: center;"><i>Romà Tomàs Soldevila</i></p> <p>OBSERVACIONS :</p>	<p>El qui sotsigna dona compte que, durant el dia de la data, els individus que formen aquest destacament han prestat el servei que els està confiat, sense observar res de nou a comunicar.</p> <p>Olot, <u>6</u> d <u>febrer</u> del 193<u>8</u>, a les <u>22</u> hores de la nit.</p> <p style="text-align: center;">EL RESPONSABLE DE TORN,</p> <p style="text-align: center;"><i>Jaume Bigorra</i></p> <p>OBSERVACIONS :</p>
uc 2837 IX 1938	1/288

3. Full de guàrdies a l'església de Sant Esteve d'Olot. (Arxiu Nacional de Catalunya)

Homenatge als bombers de Barcelona deportats a camps de concentració nazis

Marc Ferrer Murillo

El 3 de febrer d'enguany va tenir lloc a l'Espai Bombers un homenatge oficial a quatre bombers de Barcelona que van ser deportats als camps de concentració nazis durant la Segona Guerra Mundial.

L'acte feia mesos que s'estava preparant. Tot va començar fa uns anys, arran de les meves investigacions sobre l'actuació dels bombers catalans durant la Guerra Civil. Vaig descobrir que vuit bombers havien estat deportats a camps de concentració nazis i que entre ells hi havia quatre bombers de Barcelona, que són sis si tenim en compte que dos més van ser deportats a Alemanya per treballar en l'anomenat Servei de Treball Obligatori (STO).

Aquests bombers catalans deportats són: Josep Maria Caballé Sedó, bomber de Tarragona, que va morir al subcamp de Steyr-Münichholz el 1944; Ramon Gorga Borràs, bomber de Reus, mort a Gusen el 1941, i els bombers de Barcelona Miquel Bosquet Folqué, mort a Gusen el 1941, Eugeni Riera Moll, mort a Mauthausen el 1943, i Josep Alcoberro Solé i Jesús del Pueblo Moreno, que van sobreviure a Mauthausen. A més, Eduard Añover Antonio i Francesc Truco Barceló van ser forçats a treballar en el Servei de Treball Obligatori alemany.

Calia treure de l'oblit aquests bombers i fer-los un homenatge de manera

oficial, i això em va dur a posar-me en contacte amb Bombers de Barcelona. Vull donar les gràcies des d'aquí al cap Sebastià Massagué, que va creure en aquest projecte des del primer minut com a acte de restitució de la memòria històrica.

El Servei de Protecció Civil, Prevenció i Extinció d'Incendis i Salvament va veure molt clar que calia fer aquest homenatge als bombers barcelonins deportats, i també el van considerar necessari la Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Històric dels Bombers de Barcelona i els sindicats.

Una de les primeres idees per homenatjar els quatre bombers barcelonins deportats als camps de concentració nazis va ser instal·lar una *stolpersteine* per cadascun. Les *stolpersteine* —en alemany, «llamborda amb què s'ensopega»—, que en català reben el nom de *pedres de memòria*, són unes llambordes quadrades cobertes de llautó on es graven el nom, el lloc de la mort i altres dades dels deportats; cada *stolpersteine* es col·loca a terra al carrer, davant del darrer edifici on va viure la persona deportada. Aquesta opció es va descartar, en primer lloc per qüestions logístiques i en segon lloc perquè l'Ajuntament de Barcelona, al seu moment, no era partidari d'instal·lar *stolpersteine* als carrers de la ciutat.

Des de Bombers de Barcelona es va pensar en l'Espai

Homenatge a l'Espai Bombers. Font: Joan Andrés

Bombers com a lloc idoni per instal·lar-hi plaques commemoratives en reconeixement a aquests bombers, al costat de la façana on hi ha el record dels bombers morts en servei.

Abans, però, calia ocupar-se de dues tasques prèvies. La primera, confirmar que totes les dades de què disposava eren correctes; per a això vaig rebre l'assessorament i l'ajuda de l'Associació Amical Mauthausen. I la segona, trobar els familiars d'aquests bombers per tal de convidar-los a l'homenatge. El bomber Carlos Pons, amb l'ajut de l'SPCPEI, es va desplaçar a França per trobar informació sobre les famílies, però malauradament no va localitzar cap familiar viu d'aquests bombers. També es van posar anuncis als diaris *Le Monde* i *Le Figaro* per demanar ajuda, per si algun lector coneixia el parador d'aquests familiars, i es va sol·licitar la col·

laboració dels bombers de França. Tanmateix, la cerca va ser infructuosa.

Finalment, com hem dit, l'acte va tenir lloc el 3 de febrer a l'Espai Bombers i va comptar amb la presència, en representació de l'Ajuntament de Barcelona, del tinent d'alcalde de Seguretat i Prevenció, Albert Batlle, i el regidor de Memòria Democràtica, Jordi Rabassa; en representació del Servei de Protecció Civil, Prevenció i Extinció d'Incendis i Salvament (SPCPEIS), el seu cap, Sebastià Massagué; Àlex Rigol, en representació de l'Associació Amical Mauthausen, i Eugeni Renom i Núria Cusidó, familiars del bomber deportat Eugeni Riera. A l'acte hi va assistir un públic nombrós entre el qual hi havia força integrants de Bombers de Barcelona i alguns comandaments.

Les persones mencionades van fer un parlament cadascuna en un acte molt

emotiu i sentit. A l'acabar els parlaments es van descobrir quatre plaques commemoratives com a record perpetu amb el nom de cadascun dels deportats, el camp on se'ls va internar i la data de la mort o l'alliberament, totes quatre presidides per una altra gran placa amb la inscripció «En reconeixement als bombers de Barcelona deportats als camps de concentració nazis de Mauthausen i altres camps».

I per tal de recordar-los i saber qui van ser aquests quatre bombers homenatjats, a continuació trobareu una petita biografia de cadascun.

Josep Alcoberro Solé

Nascut el 22 de juliol del 1907 a Barcelona. Ingressa com a bomber de Barcelona el 24 de desembre del 1936, procedent de la Brigada de Subministraments de l'Ajuntament de Barcelona, i és destinat a la Caserna Central, on comença a fer el servei el 18 de gener del 1937; el 6 de setembre del mateix any se'l va destinar a la caserna del Guinardó.

Va ser mobilitzat per l'Exèrcit de la República el 22 d'abril del 1938 amb la lleva del 28 i va ser destinat a la

Caserna Fermín Salvochea. És possible que anés reculant amb la seva unitat militar fins a arribar a la frontera amb França, i va emprendre el camí de l'exili a principis del 1939. El 30 de gener del 1939 el nou Ajuntament franquista de Barcelona li notifica la destitució per haver estat «nombrado con posterioridad al 18 de julio de 1936 por los Comités Rojos que detentaron la administración municipal», però en aquella data ja estava exiliat a França.

A França va ser empresonat al camp de concentració d'Argelers (Rosselló), on se'l va adscriure al camp civil número 8, 13 grup de treball, juntament amb el seu company bomber Miquel Bosquet, amb el qual va demanar asil polític a Mèxic el 17 de maig del 1939, tot i que no van arribar a marxar (en desconeixem els motius). Posteriorment es va allistar a la 15a Companyia de Treballadors Estrangers (CTE) i va ser traslladat al nord de França per treballar a la línia Maginot, una sèrie de fortificacions frontereres destinades a evitar la invasió alemanya.

El 4 de juny del 1940 el van ferir en uns combats contra els alemanys a Bray-Dunes

plaques de reconeixement a l'Espai Bombers. Font: Joan Andrés

(departament del Nord), prop de Dunkerque, i els nazis el van fer presoner i el van deportar a l'Stalag VI-A, situat a la localitat alemanya de Hemmer. El 21 de març del 1941 se'l va destinar al camp de Mauthausen (Àustria), on va arribar el 3 d'abril. Allà se li va assignar el número de presoner 3.778 i se'l va ser internar al Block 9. A Mauthausen va treballar d'empedrador. El llibre de Montserrat Roig *Els catalans als camps nazis* cita Josep Alcoberro com un dels que el 1943 van empedrar l'Appelplatz (la gran plaça central en la qual al matí i a la tarda es duia a terme el recompte dels presoners). A Mauthausen va pertànyer a la resistència, integrat en el grup Cyrano.

Va ser alliberat pels aliats el 5 de maig del 1945, i el 30 de maig va ser repatriat a França. El 2 de març del 1949, des de la localitat francesa de Béthune, va demanar al Ministeri de Defensa francès

que se'l reconegués com a combatent de la resistència i com a membre de les Forces Françaises de l'Intérieur (FFI), però la petició li va ser denegada. Va morir a Banyuls de la Marenda (Rosselló) el 24 de desembre del 1992. Estava casat amb Benilda Agut Puig i no en consten fills.

Miquel Bosquet Folqué

Nascut el 26 de febrer del 1905 a Corbera d'Ebre (Terra Alta), fill de Joan i Antònia, en algun moment de la seva joventut es va traslladar a Barcelona i va ingressar al Cos de Bombers de Barcelona el 24 de desembre del 1936. Destinat a la Caserna Central, va entrar en servei el 14 de gener del 1937; el 18 de setembre del mateix any se'l va traslladar a la caserna d'Horta.

Va ser mobilitzat per l'Exèrcit de la República l'1 de juny del 1938 amb la lleva del 26. És possible que anés per-

Tomba de Josep Alcoberro Solé

dent posicions amb la seva unitat militar fins a arribar a la frontera amb França, i a principis del 1939 va emprendre el camí de l'exili. El 30 de gener del 1939 el nou Ajuntament franquista de Barcelona li notifica que el destitueix per haver estat «nombrado con posterioridad al 18 de julio de 1936 por los Comités Rojos que detentaron la administración municipal», però en aquella data ja s'havia exiliat a França.

Empresonat al camp de concentració d'Argelers (Roselló), se'l va destinar al número 8, 13 grup de treball, juntament amb el seu company bomber Josep Alcobarro, amb el qual va demanar asil polític a Mèxic el 17 de maig del 1939, tot i que no van arribar a anar-hi (en desconeixem els motius). A França es va enrolar en una Companyia de Treballadors Estrangers (CTE) i el novembre de 1939 el van portar a treballar en la fortificació de la línia Maginot.

El 20 de maig del 1940 els alemanys el van detenir, amb altres republicans, a Amiens (departament del Somme) i el van deportar al camp de presoners Stalag VII-A, a Moosburg (Alemanya), des d'on el van enviar al camp de concentració de Mauthausen (Àustria), on va arribar el 6 d'agost, en un comboi amb 398 republicans; eren els primers republicans espanyols deportats a un camp de concentració. El 17 de febrer del 1941 se'l va traslladar al camp de concentració de Gusen (Àustria), al Block 11. Allà se li va assignar el número de presoner 3.462.

La seva mort està certificada en aquest últim camp l'11 de novembre del 1941, a les 12.59 h. Tenia 36 anys. Estava casat amb Maria Antonieta Granell i van tenir una filla,

Montserrat, que va morir el 7 de setembre del 2022 sense descendència.

Jesús del Pueblo Moreno

Jesús del Pueblo Moreno

Nascut a Hellín (Albacete) el 12 de juny de 1903, en algun moment de la seva joventut es va traslladar a Barcelona. Serrador d'ofici, va entrar a treballar a la Brigada de Subministraments de l'Ajuntament de Barcelona i va ingressar al Cos de Bombers de Barcelona el 24 de desembre del 1936; va començar a prestar servei el 18 de gener del 1937 a la Caserna Central.

Va ser mobilitzat per l'Exèrcit de la República el 18 de setembre del 1938 amb la lleva del 24. És possible que anés perdent posicions amb la seva unitat militar fins a arribar a la frontera amb França, i a principis del 1939 va emprendre el camí de l'exili. El 30 de gener del 1939 el nou Ajuntament franquista de Barcelona li notifica que se'l destitueix per haver estat «nombrado con posterioridad al 18 de julio de 1936 por los Comités Rojos que detentaron la administración municipal», però en aquell moment ja s'havia exiliat a França.

Els nazis el van fer presoner (no sabem on ni en quina data) i el van destinar,

com a treballador forçat, a la companyia MSO situada a Offenbach (Alemanya), on va ser entre el 3 d'octubre del 1942 i el 10 de desembre del 1943. El 1944 va ser traslladat al camp d'extermini d'Auschwitz-Birkenau (Polònia), i el 27 de gener del 1945 al camp de concentració de Mauthausen (Àustria), on se li va assignar el número de presoner 123.526.

Va ser alliberat pels aliats el 5 de maig del 1945. Desconeixem què se'n va fer a partir d'aquella data, i per tant no sabem si es va casar o tenia família.

Eugeni Riera Moll

Eugeni Riera Moll

Nascut el 18 d'agost del 1895 a Barcelona, fill de Joan i Pilar, ingressa al Cos de Bombers com a aspirant l'1 d'agost de 1917. El 14 de juny del 1930 és nomenat preferent. A part de ser bomber, tenia uns compromisos polítics clars: era membre del Centre Català Republicà d'Esquerra del Districte IX, que el 1935 el va escollir president.

El 18 de juliol del 1936 Eugeni Riera va sortir armat al carrer amb les forces antifeixistes per aturar el cop d'estat militar d'aquell mateix dia i va estar tota aquella setmana patrullant pels carrers. La primera quinzena d'agost va ser l'encarregat d'abastar de

provisions la Quinta de Salut L'Aliança. Després d'aquest mes sense fer de bomber es va tornar a incorporar al cos, a la Caserna Central. A partir del 1937 va esdevenir delegat dels bombers a l'organització Socors Roig Internacional.

Tot i que l'exèrcit no el va mobilitzar, el 27 de gener del 1939, l'endemà que les tropes franquistes ocupessin Barcelona, va abandonar el servei per exiliar-se. El nou Ajuntament franquista de la ciutat el va destituir l'1 de desembre del mateix any per incompareixença o abandonament de servei, amb pèrdua de tots els drets, excepte els de caràcter passiu. La resolució es va ratificar el 13 de juny del 1941 per incompareixença.

Exiliat a França des de finals de gener del 1939, en un moment que se situa a partir de l'abril del 1939 es va allistar a les Companyies de Treballadors Estrangers (CTE), que el van enviar a treballar al nord-est de França. Va ser detingut pels alemanys a finals de juny del 1940 a Saint-Dié-des-Vosges, un petit municipi situat al departament de Vosges, a la regió de Lorena, i traslladat a l'Stalag número V-D (camp de presoners de guerra) situat a Estrasburg (França). Des d'Estrasburg va ser deportat al camp de concentració de Mauthausen (Àustria) l'11 de desembre del 1940 en un comboi amb 847 republicans, 499 dels quals van morir durant el trajecte, que va durar dos dies. Al camp se li va assignar el número de presoner 5.192. La seva mort està certificada al mateix camp el 5 d'agost del 1941 a les 7.45 h. Tenia 45 anys. Estava casat amb Maria Cusidó Font i va tenir dues filles, Eugènia i Montserrat.

Bomber i guia caní

Juan José Olivares

El meu nom és Juan José Olivares, vaig néixer a Andratx (Mallorca) el 1980 i som bomber de l'Ajuntament de Barcelona des del 2014. Actualment al torn E de l'Eixample.

Ja fa molts anys que vaig començar la meua relació amb el món del gos. Quan encara era a Mallorca vaig adoptar la meua primera gossa, amb la qual vaig fer les primeres formacions. Na Philia, que actualment té catorze anys, és una barreja de border collie, molt activa però amb moltes pors. Ella,

sempre disposada a treballar a canvi d'un bon premi de menjar, me va permetre introduir-me en aquest món i entendre com funciona i se comunica un gos.

Quan vaig treure la plaça a Barcelona, va tocar mudar-nos cap aquí, tot un repte a nivell personal, però també una gran oportunitat per seguir la nostra formació, ja que a la península l'oferta formativa en aquest camp és molt més àmplia que a les Illes. I, per descomptat, valoro molt poder treballar com a bomber en una de les ciutats més importants.

Juanjo Olivares i Lyra al Marroc

Acció solidària i logística

Durant el meu període de pràctiques a Vall d'Hebron vaig conèixer n'Agustí i en Montpel, que estan al capdavant d'una ONG que se diu Acció Solidària i Logística i duen a terme diferents projectes d'ajuda humanitària; dins aquesta ONG hi havia una secció que tenia l'objectiu de formar un grup operatiu en catàstrofes internacionals (EREC), la qual cosa va captar el meu interès ràpidament, així que m'hi vaig afiliar.

En aquell moment la crisi dels refugiats que sortien de Turquia i arribaven a l'illa grega de Lesbos estava en el seu moment més calent, i l'ONG va muntar un operatiu per cobrir guàrdies de quinze dies en un punt estratègic de l'illa, per tal controlar la seguretat de les persones que

arribaven de manera molt precària a la costa, concretament a una zona de penya-segats del far de Korakas. M'hi vaig oferir i vàrem marxar cap allà.

Durant les guàrdies que me varen tocar, vaig coincidir amb en Dani Martínez (bomber de Barcelona), que me va explicar la seva idea de donar forma i pes a aquest grup operatiu per estar en disposició d'intervenir en la fase de rescat d'un terratrèmol. I ell, sabent la meua relació amb el gos de treball, me va dir si estaria disposat a encarregar-me de reunir gent i formar la secció canina.

Això em donava l'oportunitat d'ajuntar les dues coses que a nivell professional m'omplen més.

Contactant amb Bombers

de Barcelona i la Generalitat, vàrem aconseguir ajuntar un grupet molt motivat, i en aquell moment vaig decidir que era l'hora d'aconseguir un gos encarat al treball. Així, el 2016 va arribar a casa na Lyra, una pastor belga malinois amb molt caràcter i nerviosa.

Durant uns anys aquest grupet ens vàrem anar entrenant i vàrem participar en diferents simulacres per tal de guanyar experiència i aprendre d'altres grups ja més madurs dins aquest món. També ens vàrem adherir a l'Asociación Nacional de Perros de Salvamento, que fa diferents formacions i proves per homologar els gossos de rescat a nivell nacional; això també ens donava accés a ser membres de l'IRO (International

Rescue-Dog Organization), que, associada amb INSA-RAG, també fa proves de nivell a gossos de tot el món.

Durant els tres anys següents ens vàrem seguir entrenant de manera molt intensa, però a poc a poc, per la falta d'oportunitats de fer serveis reals, donat que no és fàcil sortir a treballar en un terratrèmol, i per tant les energies se varen anar dissipant i la gent deixava de seguir el ritme.

Na Lyra i jo ens vàrem seguir entrenant i en els anys següents vàrem passar moltes proves d'homologació tant a nivell nacional com internacional, i vàrem obtenir el màxim nivell en les dues organitzacions en recerca de persones en estructures col-

lapsades, i a nivell nacional també en allaus.

Durant aquells anys també hi va haver discrepàncies internes entre Acció Solidària i Logística i el seu grup operatiu EREC, cosa que va dur a la separació en dos grups diferents i que poc més tard va portar a la pèrdua d'energies de molts integrants de l'EREC, on na Lyra i jo havíem quedat.

Durant els tres anys següents ens vàrem seguir entrenant de manera molt intensa

Loc on va localitzar la primera víctima a Turquia

Bomberos sin Fronteras

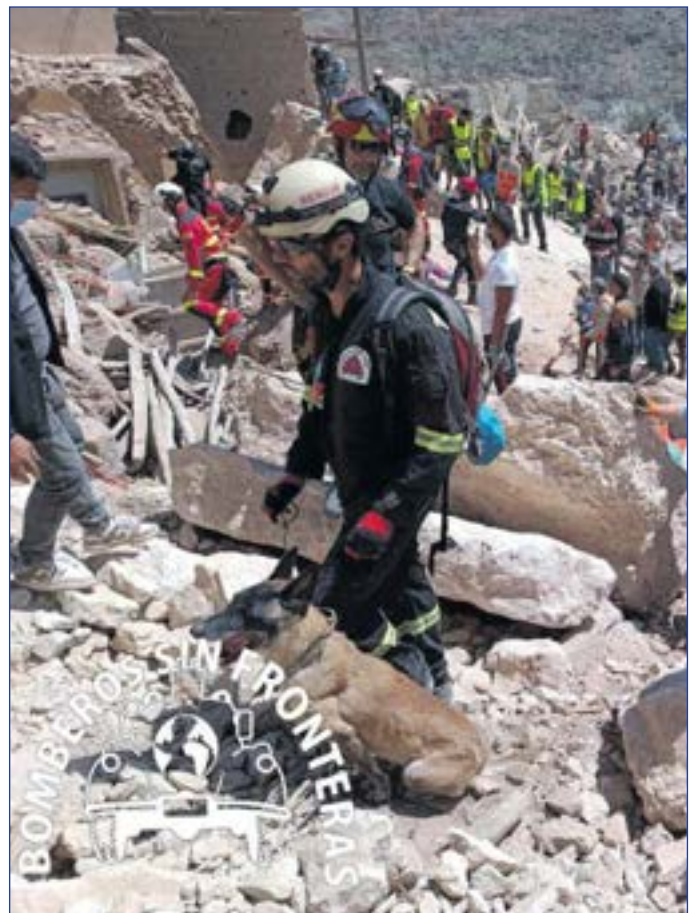
Com que la vida d'un gos de treball és limitada i el projecte estava molt aturat, vaig xerrar amb la directiva de l'EREC per tal d'informar-lo que na Lyra i jo decidíem obrir-nos a més projectes que també tenguessin l'ambició de voler sortir a una catàstrofe internacional, ja que feia molts anys que ens entrenàvem i teníem innombrables hores de formació i pràctica. I va ser en aquell moment quan una ONG anomenada Bomberos sin Fronteras, amb seu a Màlaga, em va contactar.

Vaig conèixer el grup de Màlaga en un simulacre a Torrejoncillo, a Càceres, el juny del 2022. Allò va ser un bon primer test per veure si ens integràvem bé. La veritat és que hi va haver molt bona sintonia.

El 6 de febrer del 2023 hi va haver dos terratrèmols, de magnitud 7,8 i 7,5, que van afectar Turquia i Síria;

la zona danyada s'estenia més de tres-cents quilòmetres, amb molts nuclis de població. Des de Turquia es va demanar ajuda internacional de primer moment, i l'ONG Bomberos sin Fronteras (BSF) se va posar en marxa de seguida. Se va demanar disponibilitat dels integrants, i na Lyra i jo ens vàrem oferir. Amb tots els bombers que se van oferir se va crear un equip amb diferents perfils de treball, i na Lyra i jo hi estàvem integrats.

El dia 7 al matí, sortint de guàrdia i gràcies al fet que na Marta, la meua parella, me va ajudar preparant tot el material necessari, vàrem conduir cap a Madrid per ajuntar-nos amb la resta de l'equip i viatjar fins a Istanbul, on un vol intern ens va dur cap a Adana. Quasi vint-i-quatre hores després, havent dormit molt poc i amb na Lyra que no havia descan-

Recerca a Imi N'Tala (Marroc)

sat, ens plantàvem a l'aeroport obert al tràfic aeri més proper a la zona afectada. Encara quedaven sis hores d'autobús, que volia aprofitar perquè na Lyra descansés abans de treballar.

Res més lluny de la realitat: només tocar terra a Adana, i degut a la falta de gossos de recerca en aquell moment, a na Lyra i a mi, juntament amb tres integrants més de BSF i tot l'equip de Malàisia, ens varen ficar dins un helicòpter Chinook de càrrega per anar a treballar a una zona on deien que hi havia possibilitats de trobar gent viva.

Tot el viatge va ser molt intens; durant els primers dies dormíem durant els trajectes que unien els llocs de treball, ja que les possibilitats de trobar gent viva cauen en funció de les hores que passen.

En aquell viatge na Lyra va marcar tres punts on ella determinava que hi havia gent viva.

El primer era un edifici que anaven a enderrocar, ja que estava en una situació molt precària i a punt de caure, i, com que era molt alt, era un perill. Com a darrera opció i sense deixar que jo m'hi aproximés, vàrem fer passar na Lyra, que va marcar un punt en un semisoterrani. Com a resultat se varen haver de fer maniobres molt complexes arriscant la vida dels intervinents i sense tenir la certesa que el marcatge fos correcte, i amb la pressió de la família que estava present. El resultat va ser que va aparèixer una dona viva, amb un braç atrapat, en un soterrani ple de runa.

El segon marcatge va ser en un edifici on na Lyra va marcar clarament dos cops el mateix lloc, però, degut a la manca de gossos de re-

cerca, ens varen derivar a altres escenaris mentre un grup de rescatadors turcs se quedaven treballant i no sé com va acabar la intervenció, ja que el feedback en aquestes situacions és molt complicat.

El tercer punt, i el més dramàtic, va ser en un edifici on una màquina excavadora que feia un forat al forjat en va afectar l'estabilitat, de manera que la runa va quedar recolzada a la màquina, que no se va poder moure d'allà en tota la intervenció perquè feia de puntal. Allà, mitjançant una màquina d'enginyeria israeliana que era capaç de fer lectures de temperatura travessant el formigó, se varen detectar quatre figures «calentes», però a més de vuit metres de profunditat, que això en un edifici enderrocat són moltes plantes. Varen ser més de quaranta hores de feina, que se van coordinar amb més

grups locals per fer relleus. S'ha de tenir en compte que quan nosaltres vàrem començar la feina ja feia set dies del terratrèmol. Cada cert temps s'anaven monitoritzant aquestes lectures de temperatura: a partir de les trenta hores ja només hi havia dos cossos calents, i a les trenta-cinc no se'n detectava cap. Quan se va aconseguir arribar al forat on aquelles quatre persones havien quedat atrapades, havien mort totes quatre. Va ser un cop dur per a tots els intervinents.

Amb aquesta sensació vàrem iniciar el retorn el dia 15 de febrer; vàrem arribar a casa a la nit i vaig descansar poc, que el 16 tenia guàrdia a l'Eixample.

Durant els següents mesos, na Lyra i jo vàrem entrar a l'escala especial de bombers voluntaris de la Generalitat de Catalunya, en la qual actualment formam part de la unitat canina.

Tot el viatge va ser molt intens; durant els primers dies dormíem durant els trajectes que unien els llocs de treball, ja que les possibilitats de trobar gent viva cauen en funció de les hores que passen.

Recerca a Imi N'Tala (Marroc)

Terratrèmol al Marroc

Aquest 8 de setembre passat hi va haver un terratrèmol al Marroc amb epicentre al sud de Marràqueix, a la zona de l'Atlas. Des de BSF se va demanar disponibilitat per fer un equip i novament na Lyra i jo vàrem ser seleccionats.

El 9 a la tarda vàrem viatjar, juntament amb un infermer, de Barcelona a Tànger, on vàrem fer nit esperant la resta de l'equip, que arribava en ferri des d'Algesires, i després vàrem fer caravana de vehicles cap a Marràqueix. Van caldre set hores de trajecte per arribar al centre de coordinació principal de l'emergència, i d'allà ens varen enviar més al sud, en un viatge de dues hores, per arribar a Amizmiz, al centre de coordinació d'una de les zones en què se dividia l'emergència. Aquell centre el coordinava la UME, i rà-

pidament ens varen enviar a Imi N'tala, un poble que havia quedat aïllat perquè la carretera estava tallada per un lliscament del terreny.

En arribar vàrem trobar un poble en què gran part de la muntanya que l'envolta havia caigut i havia fet desaparèixer moltes cases. Allà ens varen fer cercar en dues zones molt concretes on sabien que hi havia gent que no apareixia. Ni la Lyra ni la Lola (la gossa d'un altre company de BSF) van detectar cap signe de vida en aquelles zones. Cal mencionar que eren pobles petits on tots els habitants sabien qui vivia a cada casa i si faltava algú. D'allà ens varen enviar a un seguit d'aldees que ja no en record el nom, a fer la mateixa feina, però en general quan hi arribàvem ens deien que ja havien trobat els cossos de les persones desaparegudes.

Veient que ja no érem necessaris en aquella zona, ens vàrem desplaçar cap a Talat, que a causa de l'estat de les carreteres estava a sis hores de camí, enmig de l'Atlas. Un cop allà, vàrem trobar bastants equips a l'espera que se'ls assignés una zona de treball, en part perquè molts pobles tenien l'accés tallat per carretera i el govern no facilitava desplaçament en helicòpter. He de reconèixer la sensació que les facilitats per treballar que havíem trobat a Turquia aquí no hi eren.

Degut a la quantitat d'equips que érem allà esperant, a la zona de treball relativament petita i a l'experiència dels dies anteriors, la directiva de l'ONG va decidir que ja no érem necessaris i se'ns va desmobilitzar i vàrem iniciar el retorn a casa.

El 9 a la tarda vàrem viatjar, juntament amb un infermer, de Barcelona a Tànger, on vàrem fer nit esperant la resta de l'equip, que arribava en ferri des d'Algesires, i després vàrem fer caravana de vehicles cap a Marràqueix.

Lloc de la recerca a Imi N'Tala (Marroc)

A Líbia després del cicló

Just en aquell moment vaig rebre un missatge de l'Asociación del Grupo de Perros de Salvamento: l'ambaixada de Líbia a Espanya els havia fet una petició perquè hi enviessin els gossos homologats que tinguessin disponibles, ja que el cicló Daniel havia trencat dues preses d'aigua i havia causat una riada que destruïa el centre de la ciutat de Derna. Però l'expedició sortia de Madrid al migdia següent.

Vàrem buscar combinacions de vols que me permetessin arribar-hi a temps, i na Lyra i jo vàrem viatjar de Marràqueix a Madrid per ajuntar-nos amb els altres guies canins i un grup d'uns setanta rescatadors.

Va ser un viatge dur, ja que al cansament del terratrèmol de Marroc s'hi va afegir el viatge a Madrid i d'allà fins a Bengasi en avió, i finalment vuit hores més en totterreny

per arribar a la zona afectada.

Un cop allà vaig veure la magnitud del desastre; l'aigua havia arribat a un quart pis a les zones properes al riu i havia mantingut el nivell durant uns quaranta minuts. A més, la força de l'aigua havia fet que molts pisos quedessin del tot buits perquè havia arrossegat el que contenien, i hi havia cotxes encastats a segones plantes i troncs i fang per tots els racons. Els edificis que havien cedit havien quedat completament sota l'aigua, cosa que anul·lava qualsevol possibilitat de supervivència. Ja vàiem que seria difícil trobar algú viu, però per aquella petita possibilitat érem allà tots.

Cal mencionar que Líbia és un país amb una situació política complicada; actualment té dos governs i hi ha presència de la jihad. Tot el temps que vàrem ser allà,

tant treballant com descansant, va ser sota el control de militars armats; en cap moment podíem decidir sortir sense vigilància i ens movíem al ritme que ens marcaven.

Se va fer una divisió de la zona per treballar en paral·lel i en dos dies havíem revisat tots els edificis afectats. Per fer-se una idea de la situació només cal dir que en aquella ciutat havien trobat deu mil persones mortes i n'hi havia deu mil més de desaparegudes, que eren sota el fang que trepitjàvem o al mar. La pudor era molt penetrant, i això també dificultava molt la feina del gos.

Acabada la feina tocava tornar cap a casa, aquest cop sí. Hi vàrem arribar el 14 de setembre i vaig poder descansar una mica, que l'endemà tornava a tenir guàrdia a l'Eixample.

Va ser un viatge dur, ja que al cansament del terratrèmol de Marroc s'hi va afegir el viatge a Madrid i d'allà fins a Bengasi en avió, i finalment vuit hores més en totterreny per arribar a la zona afectada.

Recerca a Derna (Líbia)

Les plaques històriques de senyalització de boques d'incendi a Barcelona

Aproximació (no exhaustiva) al perill de desaparició d'elements icònics de la ciutat i de pèrdua de patrimoni de propietat municipal

Inscripció a la capella de Santa Llúcia. Foto: Juan Diego Cabello

Juan Diego Cabello

Antecedents

Podem considerar la inscripció de la façana de la capella de Santa Llúcia (s. xv), a tocar del carrer del Bisbe, la senyalització contra incendis més antiga a la ciutat. La inscripció diu «a 2 canas lopov» i probablement té relació amb el pou de la Casa de l'Ardiaca.

Plaques de senyalització de boques d'incendi

A finals del segle XIX i començaments del XX l'Ajuntament de Barcelona va fer tres fornades de plaques per senyalitzar les boques d'incendi de la ciutat.

Tot i que la senyalització de boques d'incendi (hidrants) està regulada per la norma UNE 23033-1:2019 (que substitueix la UNE 23033-1:1981), que busca la uniformitat europea, avui dia la ciutat de Barcelona no presenta senyalització en aquest sentit, amb comptades excepcions.

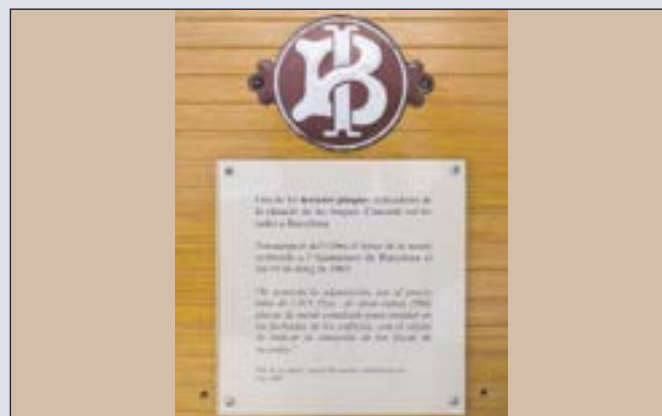
Per tant, podem dir que estem davant d'un llegat històric i gràfic de la ciutat en situació de risc.

28 de maig de 1885. S'acorda l'adquisició de 400 *planchas* de ferro colat (fosa) amb la inscripció «SERVICIO DE INCENDIOS». Les plaques fan 14 x 19 cm, tenen quatre forats per subjectar-les amb cargols a les façanes i se situen a uns dos metres de terra.

7 de gener de 1892. S'acorda l'adquisició i col·locació de 500 *placas* de llautó de 15 x 20cm, amb la sigla «S.I.» (de «SERVICIO DE INCENDIOS») a l'industrial de Saragossa Manuel Viñado. Aquestes plaques contenen una referència a distàncies i el plànol corresponent, tot troquelat. Proveïdes de quatre cargols de subjecció, se situen a uns tres metres de terra.

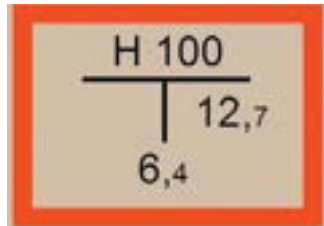
10 de maig de 1904. S'acorda l'adquisició de 500 *placas* d'acer esmaltat, amb un anagrama modernista de les lletres B i I, encerclades en color blanc sobre un fons vermell bordeus. Les plaques fan 10 cm de diàmetre i tenen dues orelles per fixar-les amb cargols.

Context nacional i internacional

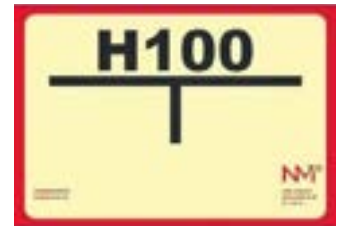
Fent una recerca, es poden trobar diferents senyals, habitualment amb la lletra H, o bé l'actual senyal normalitzat que recull la UNE citada més amunt.

Antiga placa a Tortosa

Senyal normalitzat UNE

El més antic dels que s'han localitzat és a Tortosa i s'hi indica una data posterior a la segona fornada de Barcelona.

Tot plegat obeeix a la invenció i implantació de la boca d'incendis a finals del 1800. La primera patent que podem trobar és del 1801 i està a nom de Frederick Graff, enginyer en cap de Philadelphia Water Works.

Abans d'això en podem

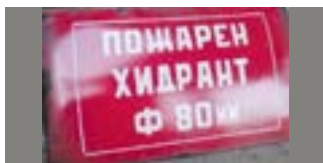
trobar mostres al Regne Unit, on al senyal s'hi llegia «FP» (fire plug, 'tap per a incendi'), que feia referència a les boques de reg (que eren canonades de fusta perforades i taponades). El 2018 M. Beale explica l'aparició de les boques d'incendi, que a Londres no es van normalitzar fins al 1930, cosa que explica l'existència de senyals diversos.

L'única referència anterior a la primera fornada de Barcelona, del 1885, la trobem a la ciutat de Cork, a Irlanda. La placa mostra unes sigles que són l'abreviació de fire cock.

En francès trobem plaques esmaltades posteriors a la Segona Guerra Mundial.

Bulgària

Hi ha un web molt interessant que parla de les plaques de la ciutat de Lviv i conté imatges de plaques amb inscripcions en polonès i ciríl·lic.

Les més antigues són del començament del segle XX. <https://forgottengalicia.com/prewar-hydrant-valve-marker-plates/>

Japó

Seguiment de les plaques històriques a la ciutat de Barcelona

Aquest seguiment és fruit d'un projecte de la PDPHBB, que l'any 2019 va iniciar l'inventari sistemàtic de les plaques del Casc Antic. L'inventari, que no es va acabar a causa de l'esclat de la pandèmia, dividia el Casc Antic en nou zones i assignava cada zona a diferents voluntaris.

Primera comanda, plaques de fosa

Tot i que la primera fornada de plaques no es va situar a gaire alçada, més aviat on arriba el braç d'un adult, és la que més ha perdurat, sembla que per la seva forta subjecció.

Val a dir que aquesta recerca es va començar el 2015 i que algunes d'aquestes plaques avui ja no hi són.

Carrer Cucurulla

Carrer del Pi

Carrer Paloma (desapareguda)

Segona comanda, plaques de llautó

De la segona fornada n'hem pogut trobar documents del fabricant, d'entrega i cobrament. Aquestes plaques es van instal·lar a més alçada que les de la fornada anterior (a uns tres metres de terra) i en deuen quedar mitja dotzena a tot estirar, ja que algunes s'han retirat en fer rehabilitacions i d'altres han patit espoli; a la del carrer Jaume I, on manquen dos dels quatre cargols, hi podem veure l'intent d'endur-se-la.

Carrer Jaume I

Detall de la placa de llautó

Carrer Freneria amb Pietat

Detall de la placa de llautó

Factura original de comanda de plaques

S'han trobat i es conserven documents del fabricant de Saragossa, Manuel Viñado

Tercera comanda, plaques d'acer esmaltat

La tercera fornada, que correspon a la placa esmaltada, és possible que procedís del mateix fabricant de Saragossa que la segona. El que en podem dir amb seguretat és que en queden molt poques, potser dues o tres.

Per exemple, han desaparegut la de Cucurulla amb el carrer del Pi i la de Creu Coberta que hi havia a la façana del Districte de Sants-Montjuïc, que es van fotografiar el 2015.

Se'n conserva una a la plaça Sant Jaume i una altra a la plaça dels Sants Just i Pastor, i potser al carrer Vistalegre en queda una molt malmesa.

La finalitat d'aquest estudi, en què han participat molts companys de la PDPHBB, és l'interès a fer perdurar, si més no, les poques plaques històriques que queden a la ciutat.

La Plataforma va fer arribar a l'Ajuntament el neguit que ens causa la desaparició d'aquests senyals i la necessitat de protegir-los com a bé històric. Després de diverses reunions, se'ns ha comunicat amb discreció la notícia que l'Ajuntament podria estar fent un treball de catalogació general d'elements urbans d'aquesta mena.

Nosaltres insistirem perquè la protecció que hem demanat es concreti finalment en alguna mesura; si arriba, ja us ho explicarem.

Vull agrair especialment la participació en aquest treball de Ricard Cervantes, Salvador Ferran i Jordi Aparicio.

Creu Coberta, 2015

Creu Coberta, 2020 (desapareguda)

Cucurulla, 2015

Cucurulla, 2020 (desapareguda)

Plaça Sant Jaume (2020): acompanyant sempre el conseller Joan Fiveller

Bombers de Barcelona: 190 anys d'història

Joan Andrés

Aquest any 2023 celebrem els 190 anys de la fundació del Cos de Bombers de Barcelona. És una celebració discutida per alguns historiadors. Per què? Aquí en fem una petita anàlisi.

Per determinar l'any de constitució del Servei de Bombers de Barcelona cal anar a remenar els arxius municipals, on es pot trobar que a la *Gasetta Municipal* es van publicar els diferents acords i reglaments de la Companyia de Bombers. També tenim com a referència els llibres que expliquen la història del cos, entre els quals cal destacar l'*Historial del Cuerpo de Bomberos de Barcelona*, de Josep Sabadell i Mercadé, arquitecte sotscaip del Cos de Bombers, i *Bombers de Barcelona*, de l'historiador Jesús Mestre i Campi.

Independentment dels diferents noms que ha anat tenint (companyia, brigada, cos, servei), el criteri per establir quan es va fundar varia en funció de la perspectiva de cada historiador. A continuació fem un llistat cronològic de les dates més destacades dels inicis:

- **El 1734** l'Ajuntament va acordar comprar material contra incendis, com ara xeringues de bronze, galledes, escales i altres estris, que havien d'utilitzar els paletes i fusters.
- **El 1753** l'Ajuntament va fer construir una «màquina»

(bomba hidràulica) i en va contractar el manteniment amb un manyà.

- **El 1779** l'Ajuntament va comprar una bomba hidràulica, un carro, un cavall i altres estris per apagar incendis.
- **El 1819** l'Ajuntament va aprovar la plaça de carreter. A aquest treballador se li va donar un allotjament en una dependència del mateix edifici de l'Ajuntament, a la plaça Sant Jaume.
- **El 22 de desembre del 1826** l'Ajuntament va aprovar un reglament que assumia la responsabilitat de pagar sous i equipar la companyia de bombers, formada per vint-i-cinc homes i dirigida pel mestre d'obres municipal. El 1830 el nombre de bombers es va augmentar a quaranta.
- **El 29 de març del 1833** l'Ajuntament va aprovar el reglament en què es definia que la companyia de bombers la formaven trenta paletes o manobres, vuit fusters i dos manyans, que quedaven a les ordres d'un comandament i quatre caporals. Es va dotar la companyia amb un pressupost de mil lliures catalanes l'any, a més de les mensualitats i els jornals per cada incendi. Es va nomenar Josep Mas i Vila, arquitecte de l'Ajuntament, comandant i primer cap de la

Companyia de Bombers de Barcelona.

- **El 1835** es crea la Companyia de Sapadors, dependent de la milícia, sota les ordres del comandant Climent Roig, que substitueix la Companyia de Bombers municipal.
- **El 1836** es constitueix la Societat d'Assegurances Mútues contra Incendis (la Mútua), que compra material contra incendis i el posa a disposició de la milícia.
- **El 1844** l'Ajuntament torna a organitzar la Companyia de Bombers, sota les ordres de Josep Mas i Vila, amb una trentena d'homes.
- **El 1845** l'Ajuntament aprova un reglament que reparteix a parts iguals entre l'Ajuntament i la Mútua la gestió de la companyia, que estava formada per cent deu homes distribuïts en onze brigades. La direcció de la companyia es confiava a dos caps: l'arquitecte municipi-

Acord de creació de la Companyia de Bombers el 1833

pal Josep Mas i Vila i l'arquitecte de la Mútua Josep Nolla, que va ser substituït aquell mateix any per Ramon Malet, a la mort del qual, el 1847, va ocupar el càrrec l'arquitecte Antoni Rovira i Trias.

- **El 1865** l'Ajuntament aprova un reglament que assumeix municipalitzar la gestió de la Companyia de Bombers després que la Mútua l'abandonés.

Analitzant totes aquestes dades s'observa que són diverses les que podrien ser considerades la de la fundació de la companyia, en cada cas amb

una justificació. Potser les més remarcables són:

- **1819.** Es contracta el primer carreter per conduir el carro amb la bomba hidràulica i se li proporciona un habitatge a l'edifici de l'Ajuntament. Com que no es contracta ningú més ni es nomena cap altre càrrec, dubtosament es podria considerar una companyia o cos de bombers.
- **1826.** Es publica l'acord municipal per crear la companyia, amb vint-i-cinc bombers dirigits pel mestre d'obres municipal. Tanmateix, no hi ha cons-

tància que efectivament es constituís la companyia.

- **1833.** Es defineix la companyia, amb trenta paletes o manobres, vuit fusters i dos manyans, que queden a les ordres d'un comandament i quatre caporals, i es nomena el primer cap de la companyia, Josep Mas i Vila. En aquest cas sí que hi ha constància de la creació de la companyia.
- **1844.** Es torna a formar la companyia, que havia estat substituïda el 1835 per la milícia, i l'any següent es comparteix la gestió amb la Mútua.

- **1865.** Es municipalitza la companyia, que existirà ininterrompudament fins a l'actualitat.

Així doncs, es poden assignar dues dates com les més plausibles de l'any de fundació de Bombers de Barcelona:

- **El 1833**, amb la primera companyia de la qual hi ha constància que efectivament es va crear.
- **El 1865**, any des del qual la companyia és exclusivament municipal i ha funcionat sense interrupció fins ara.

150 aniversari

L'any 1983 el Cos de Bombers de Barcelona va decidir celebrar el 150 aniversari de la seva fundació, considerant per tant el 1833 com a data inicial, i va celebrar diferents actes: exhibicions al mercat del Born, a la plaça de la Sagrada Família i al port i unes jornades tècniques de prevenció d'incendis, el 18 i el 19 d'abril de 1983, al Consorci de la Zona Franca. Del 22 al 24 de setembre del 1983 Correus va emetre un mata-segells commemoratiu amb l'escut de Bombers de Barcelona,

i l'Ajuntament de Barcelona també va fer una medalla de bronze en commemoració d'aquest aniversari.

Curiosament, en el Pla Director de l'SPEIS 2014-2025 es considera l'any de fundació el 1865, perquè és la data a partir de la qual l'Ajuntament presta el servei d'extinció d'incendis ininterrompudament. Tanmateix, recentment s'ha incorporat a l'escut del cos l'expressió «1833», que reivindica aquesta data com la de fundació.

Moneda del 150 aniversari

Mata-segells del 150 aniversari

Pòster del 150 aniversari

Conclusió

Així doncs, queda palès que aquesta commemoració pot ser discutida des del punt de vista historicista, tot i que sembla el més raonable considerar el 1833 com l'any

de fundació del Cos de Bombers de Barcelona. En qualsevol cas, des d'aquesta revista tenim moltes ganes de celebrar el segon centenari d'aquí deu anys!

Escut actual de Bombers de Barcelona

Barra de descens

Joan Andrés i Joan Canudas

La barra de descens és un dels elements més característics dels bombers d'arreu del món. Sentir l'alarma d'incendi en un parc de bombers i a continuació veure baixar ràpidament per la barra un bomber darrere l'altre és una imatge fascinant. Però actualment la seva continuïtat s'està qüestionant. Quan es va inventar i quan es deixarà d'utilitzar? Aquí en parlem.

Invenció

El 1878, el parc de bombers de la Companyia 21 de Chicago, als Estats Units d'Amèrica, es componia de tres plantes. A la planta baixa hi tenien els carros i els cavalls que els tiraven. A la planta primera, a la qual s'accedia per una escala de cargol perquè els cavalls no hi poguessin pujar, hi havia les dependències dels bombers, que en aquella època la majoria eren negres, perquè eren més corpulents. A la planta segona hi guardaven el fenc per alimentar els cavalls.

El capità de la companyia era David Kenyon. Un dia va sonar l'alarma de sortida

a un servei quan el capità estava ajudant un bomber a emmagatzemar el fenc. El bomber va agafar un pal llarg de fusta que utilitzaven per assegurar el fenc durant el transport i s'hi va deixar lliscar fins a la planta baixa, a la qual va arribar molt més ràpid que els bombers que baixaven per l'escala de cargol.

Kenyon, veient la millora en el temps de resposta que això suposava, la setmana següent va proposar a les autoritats del Cos de Bombers de Chicago la instal·lació al seu parc d'una barra de descens de fusta, pro-

posta que van acceptar com a prova. Ben aviat la Companyia 21 va agafar la fama d'arribar als incendis abans que les altres. Això va encoratjar que se n'instal·lessin als altres parcs de la ciutat i de tots els Estats Units.

Tanmateix, el 1880 un bomber es va fer un tall greu quan baixava per una barra esquerdada, i això va fer que a Boston canviessin la barra de fusta per una de llautó. A partir d'aleshores totes les barres que s'instal·laven eren d'aquest metall. Aquesta *idea de bomber* es va propagar ràpidament a tot el món.

Vancouver, Canadà, 1910

Caserna central de Barcelona, 1932

Barcelona

A Barcelona se'n van instal·lar el 1929 a la caserna de l'Exposició, al carrer Lleida, que més tard va passar a dir-se Parc del Poble-sec i que actualment és l'Espai Bombers. Aquest parc, el primer de la ciutat que es va construir específicament com a parc de bombers, té un balcó corre-gut a la planta primera des del qual baixen quatre barres de descens que arriben a la cotxera, o sala d'utilitatge.

El 1932 també se'n van instal·lar a la caserna Central que es va construir al carrer

Provença, que després passaria a anomenar-se parc de l'Eixample i que va funcionar fins al 2010, quan es va enderrocar. Aquí la cotxera era molt més gran i tenia dotze barres de descens, deu que baixaven des del dormitori i dues més que ho feien des del menjador.

Cada barra disposava d'una tapa rodona corredissa que, a més de protegir de les caigudes pel forat del forjat, evitava que els fums dels vehicles pugessin al dormitori. També tenien

una petita barana per evitar caigudes pel forat.

Tots els parcs posteriors construïts a la ciutat disposen de barres de descens. Se n'han millorat les mesures de seguretat per evitar accidents: la barra de descens està protegida per una porta corredissa, que s'obre amb un polsador, l'espai de descens s'illumina, bé amb el polsador de la porta o bé amb una cèl·lula de moviment, i el matalàs esmorteïdor situat al final del trajecte és molt gruixut.

Barres consecutives al parc de l'Eixample, 2010

Seguretat Ús

El forat del forjat i la gran alçada que tenen algunes barres de descens ha provocat nombrosos accidents als bombers. Malgrat les mesures de protecció implementades, les contusions, les cremades, els esquinços de turmell i fins i tot les fractures i contusions cranials són usuals. Per aquest motiu fa uns anys la National Fire Protection Association (NFPA), organització dels Estats Units dedicada a la prevenció de ferits i morts a causa dels incendis, ha emès un informe que recomana l'eliminació de les barres de descens.

Tot i les reticències dels bombers, que prefereixen la rapidesa d'aquestes barres, en algun parc dels EUA ja s'han substituït per més escales o per tobogans, i la tendència és construir parcs de bombers d'una sola planta, per tal d'evitar escales i barres. De moment aquesta inquietud encara no ha arribat a casa nostra, però és possible que les barres de descens tinguin els dies comptats. El temps ens ho dirà.

La manera més segura de baixar per la barra és posar el pit contra la barra i abraçar-la amb l'avantbraç, i aleshores creuar les cames al voltant de la barra. La pressió de les cames graduarà la velocitat de baixada. No es pot agafar la barra amb les mans i el braç ha d'estar protegit per la màniga, perquè la fricció de la pell amb el metall pot provocar cremades.

Tot i les reticències dels bombers, que prefereixen la rapidesa d'aquestes barres, en algun parc dels EUA ja s'han substituït per més escales o per tobogans, i la tendència és construir parcs de bombers d'una sola planta, per tal d'evitar escales i barres.

Polsador d'obertura i il·luminació al parc de Sant Andreu. Porta metàl·lica d'accés a l'espai de descens

Polsador d'obertura al parc de Montjuïc, il·luminació de l'espai de descens, cortina de plàstic protectora de l'accés a l'espai

Els rètols de Bombers de Barcelona

Ricard Cervantes

A la façana de l'edifici de l'Espai Bombers, al carrer Lleida, hi ha dos rètols amb la inscripció «Bombers», que es van recuperar quan es va enderrocar el parc de l'Eixample, situat al carrer Provença.

Col·locats en bandera, fan uns dos metres de llarg. El suport de forja forma l'escut de la ciutat i al vidre hi ha la inscripció «Bombers» en vermell, sobre fons negre. A la nit s'illuminen.

Quan es van col·locar al carrer Provença, als rètols hi deia «Alto». La seva funció era regular el trànsit en les sortides del tren d'auxili. N'hi havia un a la cantonada del carrer Casanova i un altre a la cantonada del carrer Villarroel, ja que aleshores el carrer Provença era de doble direcció. Amb la instal·lació semafòrica la llegenda es va canviar per «Bomberos», i amb l'arribada de la democràcia es va retolar en català.

Es creu que el seu autor podria ser l'arquitecte Pere Falqués, que havia estat cap de Bombers (1899-1916), ja que li agradaven molt els ornaments de forja. Són seus els fanals de forja del Passeig de Gràcia, els de l'avinguda Gaudí i els del voltant de l'Arc de Triomf. Tanmateix, el parc

de l'Eixample es va construir l'any 1932; com que Pere Falqués va morir el 1916, aquesta presumpta autoria és bastant dubtosa, tot i que l'estil dels rètols, més proper a les ornamentacions del començament del segle xx que a les dels anys trenta, permet suposar que el disseny sigui de Falqués. El que sembla més segur és que ell devia dissenyar els rètols d'altres parcs de bombers anteriors i que el costum va fer que aquí se n'instal·lessin uns d'iguals, probablement per instrucció de l'oficina tècnica de bombers responsable de l'edificació del parc.

L'Ajuntament de Barcelona va incloure aquests rètols a l'inventari de *Petits paisatges de Barcelona* quan encara eren al carrer Provença.

Quan es van col·locar al carrer Provença, als rètols hi deia «Alto». La seva funció era regular el trànsit en les sortides del tren d'auxili.

Parc de l'Eixample (antic Central) Foto: Ricard Cervantes

Rètol a l'Espai Bombers, al carrer Lleida Foto: Joan Andrés

Els rètols del parc Central amb la inscripció Alto. Foto: Fons Bombers, AFB

Rètols anteriors

Als antics parcs de bombers ja es col·locava el rètol a la façana. Podem veure a les fotografies històriques els rètols dels

parcs de la Ciutadella (a la cantonada del parc) i d'Hostafrancs (al costat de la porta), a principis del segle xx.

Parc de la Ciutadella. Foto: Fons Bombers, AFB

Parc d'Hostafrancs. Foto: Fons Bombers, AFB

Alarma!

**PROTEGIR
BARCELONA**
Bombers i preventors
d'incendis, 1900-1980

Nº1